KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA BEBYGGELSEMILJÖER I TIMMERNABBENS SAMHÄLLE

Mönsterås kommun
Kalmar län
Antagen av Kommunfullmäktige 2020-02-23. Version 2.0

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....3
Syfte och målgrupp.....3
Metod och genomförande.....3

VAD INNEBÄR DETTA FÖR MIG SOM FASTIGHETSÄGARE.....5

TIMMERNABBENS FRAMVÄXT.....7
Landskapet i Timmernabben.....7
Samhället grundas och växer.....8

DELOMRÅDE A - NYEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR.....11
Inledning.....11
Gatunät (Allmänna platser, torg och park).....11
Fastighetsmönster.....12
Bebyggelse.....12
Landskap och arkeologi delområde A.....16
Kulturhistoriska värden delområde A.....17
Sammanfattning, värdebeskrivning.....17
Kulturmiljöskydd delområde A; Nyemålas tidigare ägor.....17
Riktlinjer kulturmiljö, delområde B; Nyemålas tidigare ägor.....17

DELOMRÅDE B - GISSEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR.....21
Inledning.....21
Gatunät (Allmänna platser, torg och park).....21
Fastighetsmönster.....21
Bebyggelse.....21
Landskap och arkeologi delområde A.....25
Kulturhistoriska värden delområde A.....26
Sammanfattning, värdebeskrivning.....26
Kulturmiljöskydd delområde B; Gissemålas tidigare ägor.....26
Riktlinjer kulturmiljö, delområde B; Gissemålas tidigare ägor.....27

BEDÖMNINGSKRITERIER/URVALSPROCESSEN.....29

KULTURHISTORISKT INTRESSANTA BYGGNADER.....32
Kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader.....33
Kulturhistoriskt värdefulla byggnader.....59

UNDERLAG OCH KÄLLOR.....80

Projektet har samfinansierats mellan Mönsterås kommun och Länsstyrelsen i Kalmar län.

Arbetsgrupp:
Henrik Eriksson, plan- och exploateringschef, Mönsterås kommun
Martina Kleregård, planarkitekt, Mönsterås kommun
Ellen Ohlsson, byggnadsantikvarie, Kalmar läns museum
Jan Westergren, byggnadsantikvarie, Kalmar läns museum

Version 2.0. Sedan antagandet har rapporten justerats angående fastigheterna Gissemåla 1:121, 1:98, 1:109 samt Nyemåla 1:15 och 2:25.

Länsstyrelsen Kalmar län

INLEDNING

SYFTE OCH MÅLGRUPP

Detta arbete syftar till att underlätta ett bevarande och utvecklande av den värdefulla bebyggelsemiljön i Timmernabben. Arbetet ska fungera som underlag till kommunens arbete med bygglovshantering, förhandsbesked, detaljplaner och fastighetsregleringar, samt kunna användas av övrig offentlig förvaltning, fastighetsägare och allmänhet.

Rapporten syftar också till att Timmernabbens samhälles kulturmiljöer tas tillvara och utvecklas på ett hållbart sätt. Vi har alla ett ansvar för att förvalta och föra vidare våra kulturmiljöer till kommande generationer då våra kulturmiljöer tillhör oss alla. Rapporten riktar sig därför till såväl politiker och tjänstemän, som fastighetsägare, boende och verksamma inom utredningsområdet, samt alla andra som har ett intresse av ortens bebyggelsemiljöer. Det är viktigt att varje enskild fastighetsägare får tillgång till vilka kulturvärden som finns på fastigheten. Det underlaget kommer vara viktigt för hur fastighetsägaren sedan väljer hur exempelvis renoveringar eller tillbyggnader sker. Det kommer därför vara viktigt att denna information om miljöerna sprids till de som lever, vistas och arbetar i Timmernabben.

Det är viktigt att påpeka att kulturhistoria är en kvalitet och utgångspunkt för utveckling när det finns ett behov av förändring, kulturhistoria ska inte ses som ett hinder för framtida utveckling. Timmernabben har utvecklats och omformats sedan samhället grundlades. Avtryck från olika tider inverkar på helhetsbilden. För att de tillägg som görs i den befintliga miljön ska berika och inte motverka värden, är det viktigt att det finns kunskap om vilka gemensamma karaktärsdrag den byggda miljön har. På så sätt kan tillägg utveckla bebyggelse i samma anda. Likaså är det viktigt att det finns kunskap om vilka karaktärsdrag som är väsentliga att bevara på enskilda byggnader när de ska renoveras eller byggas till.

Den nu gällande byggnadslagstiftningen, Plan- och bygglagen, föreskriver att kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader och bebyggelseområden får förändras, men inte förvanskas. Detta arbete har till stor del inriktats på att identifiera dessa byggnader och områden.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Rapporten har tagits fram genom fältinventering och arkiv-/litteraturstudier. Inventeringen har skett maj - augusti 2019. Bebyggelsen har inventerats med utgångspunkt från 1982 års kulturhistoriska analys och 2003 års Kulturminnesvårdsprogram för Mönsterås kommun. Utifrån fältinventeringen, samt kompletterande studier av historiska kartor, litteratur, och lokalhistorisk information på webben har ett område med mycket höga kulturmiljövärden avgränsats i centrala Timmernabben. Inom detta område har ett antal fastigheter med höga kulturmiljövärden pekats ut. Dessa fastigheter har indelats i två värdeklasser: fastigheter med kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader och fastigheter med kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Det praktiska arbetet med att ta fram kulturmiljöunderlaget har gjorts av byggnadsantikvarierna Ellen Olsson och Jan Westergren vid Kalmar läns museum under fem veckors tid. Martina Kleregård, planarkitekt vid Mönsterås kommun, har skrivit textavsnitten om landskapet och hur landskapet har påverkat förutsättningarna för Mönsterås samhälle. Timmernabbens samhällsförening, Ålems hembygdsförening samt Stranda hembygdsförening har bidragit med de fördjupande faktarutor i blått som finns i anslutning till några av de utpekade byggnaderna och de har även faktagranskat texten i stort. Det avslutande arbetet, att redigera ihop de olika textavsnitten, har gjorts av planarkitekt Martina Kleregård.

Arbetet har inriktats på en kulturhistorisk värdebedömning av stadsmiljön och byggnaderna enligt en inventeringsmetod som utarbetats av Kalmar läns museum. Metoden kännetecknas av en ”snabbinventering” som framförallt fokuserar på det värderande momentet. Många byggnader kan då bedömas på kort tid genom en snabb exteriör besiktning. Traditionella byggnadsinventeringar är ofta mer dokumenterande genom exempelvis arkivstudier och detaljerad faktafångst i fält om varje byggnads material och arkitektur, men kan helt sakna värdering. En konsekvens av en ”snabbinventering” av detta slag är en ökad risk att förbise kulturhistoriska kvaliteter och/eller fastigheter som borde varit med i urvalet. För att minska risken har arbetsgången utformats så att två byggnadsantikvarier genomfört ”snabbinventeringen” tillsammans och materialet har därefter granskats av olika personer på kommunen och länsmuseet, samt av Timmernabbens samhällsförening, Ålems hembygdsförening och Stranda hembygdsförening.

På grund av arbetets översiktliga karaktär har en samlad bedömning av byggnaderna på varje fastighet gjorts. För varje fastighet finns en kortfattad motivering av vilken betydelse de enskilda byggnaderna har för fastighetens sammantagna kulturhistoriska värde. Fastigheterna har normalt endast besiktigats från gatan och bedömningarna grundar sig på det som kan uppfattas därifrån. I de flesta fall gäller bedömningen huvudbyggnaden. I vissa fall, där fastigheterna inrymmer flera större byggnader, har en sammanvägd värdebedömning gjorts. Den högsta byggnadsåldern har registrerats, vilket i normalfallet gäller huvudbyggnaden. Gällande uppskattningen av ålder på byggnaderna har dessa i efterhand kontrollerats mot historiska kartor. Uppgifterna om antal byggnader, samt ålder, värde etc. av de enskilda byggnaderna har i viss mån kunnat förtydligas i kapitlet om kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Där återfinns även en sammanfattande värdebeskrivning. Värdebeskrivningarna består dels av en

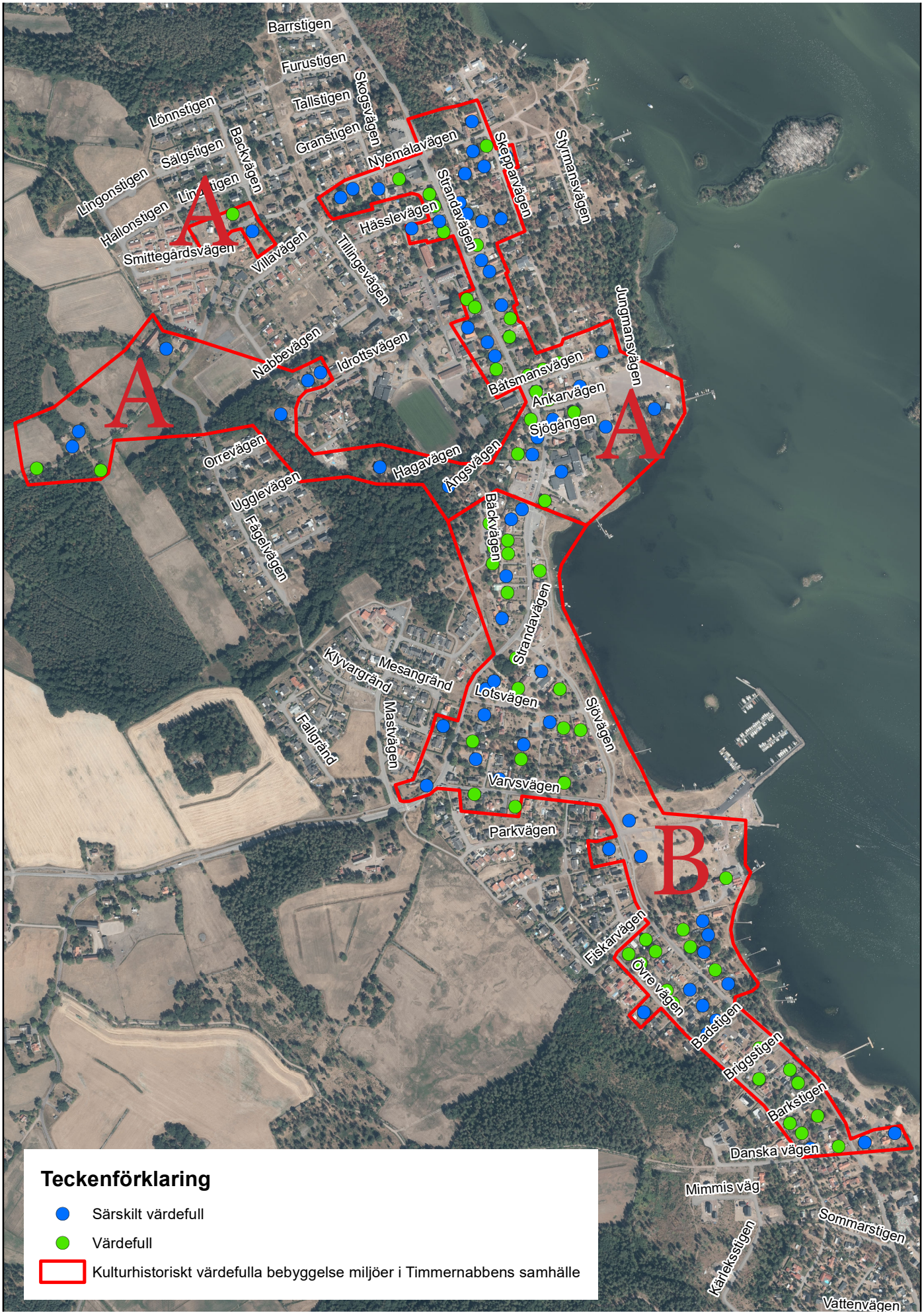

Delområde A och B, samt utpekade byggnader inom respektive område.

punktlista med de centrala konstituerande värdeaspekterna, och dels av en kortfattad beskrivning i löptext.

Under en inledande fältdag besiktigades den centrala tätortens miljö översiktligt, med särskild fokus på de avgränsningar som gjordes på i 1982 års kulturhistoriska analys. En preliminär avgränsning av delområden gjordes, utifrån miljöns kulturhistoriska karaktär. Under tre dagar genomfördes sedan den egentliga byggnadsinventeringen, som inriktades på att bedöma värdet av enskilda byggnader. Sedan denna gjorts modifierades delområdenas gränser. Enligt Kalmar läns museum bör området inom den nya avgränsningen betraktas som särskilt värdefullt enligt PBL 8 kap §13. Kommunens mening är att endast de högst klassade byggnaderna inom det avgränsade området är att betrakta som särskilt värdefulla enligt PBL 8 kap § 13 vilket innebär en utökad lovplikt i dessa fall.

Avgränsningen av området som pekats ut skiljer sig från den karta som upprättades efter 1982 års kulturhistoriska analys. Området har utökats något. Anledningen är att de tillagda områdena är en viktig del av Timmernabbens historia samt bedömdes leva upp till lagens benämning ”särskilt värdefullt bebyggelseområde”.

För de oinventerade områdena i den övriga delen av tätorten kvarstår ovissheten om ifall där finns samlade bebyggelsemiljöer som kan betraktas som särskilt värdefulla. Med säkerhet finns där enskilda byggnader som lever upp till denna benämning, men de har inte kunnat täckas in av 2019 års arbete.

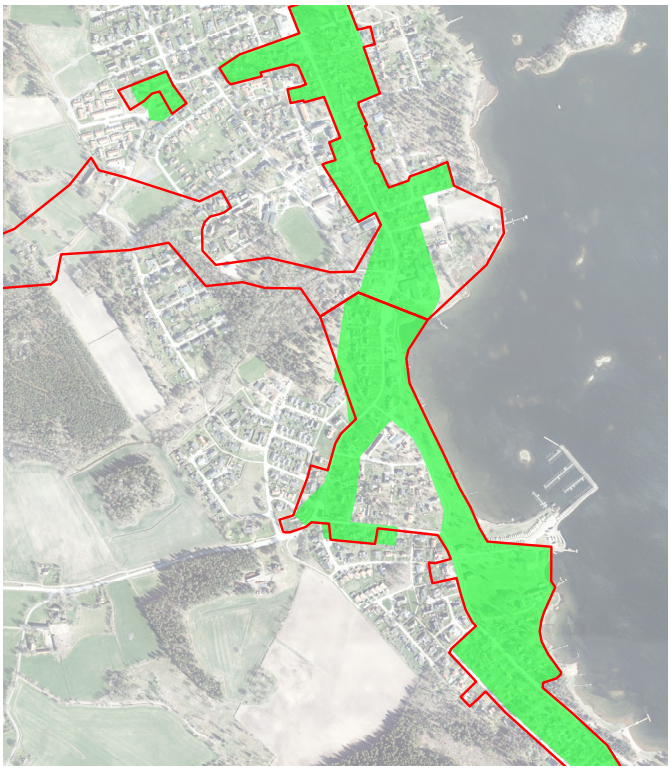

Kartan ovan visar skillnaden i omfattning från 1983 års ”Rapport över kulturhistorisk analys av Timmernabbens samhälle” (grönt) och det område som pekats ut 2019 (rött).

VAD INNEBÄR DETTA FÖR MIG SOM FASTIGHETSÄGARE?

Detta dokument är ett kunskapsunderlag och inte ett juridiskt skydd. Det är först vid en juridisk prövning som det ställs på sin spets huruvida den miljö eller byggnad kommunen pekat ut som särskild värdefull är just detta. Vid ärenden som prövats juridiskt har dock dokument som detta visat sig vara viktiga underlag för sådana bedömningar.

Som fastighetsägare bör du vara uppmärksam på att:

• Även icke bygglovspliktiga ändringar kan vara ovarsamma eller förvanska byggnaden. Särskilt värdefulla miljöer får enligt lag förändras men inte förvanskas. För att säkerställa att detta inte sker uppmanas fastighetsägare ta kontakt med Mönsterås kommun för godkännande av alla exteriöra ändringar (ex kulörförändringar, byte av yttertak, fasader, dörrar eller fönster, samt uppsättning av skyltar) på särskilt värdefulla byggnader. Vill fastighetsägaren ändå göra ändringar som bedöms vara ovarsamma eller förvanskar byggnaden kan det prövas i ett frivilligt bygglov för att inte hamna i en situation där det blir ett tillsynsärende i efterhand.

• Vid höga kulturhistoriska värden kombinerat med planer på stora förändringar kan krav på kulturhistorisk utredning från antikvarisk expertis krävas vid bygglovsansökan.

• Utpekade särskilt värdefulla byggnader bör inte rivas eller flyttas.

• 1 juli 2017 gjordes ändringar i PBL (Plan och bygglagen) som bl. a innebär att vissa åtgärder inte längre kräver bygglov. Dessa undantag gäller inte för områden utpekade som särskilt värdefulla. Exempel på dessa åtgärder är små tillbyggnader (ex burspråk), vissa typer av skyltar m.m.

• Enskilda personer, kommuner, stiftelser och bolag kan ansöka hos Lansstyrelsen.se om ett statligt bidrag för att vårda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, ett så kallat byggnadsvårdsbidrag. Upprustning som blir dyrare än normalt kan delvis finansieras genom bidraget, länsstyrelsen kan eventuellt ge 50–90 procent av den överkostnad som är kulturhistoriskt motiverad.

• Att äga en byggnad som pekas ut som kulturhistorisk värdefull kan innebära att värdet på fastigheten ökar. I studier från Halland 2005-2012 som omfattar ca 40 000 fastighetsöverlåtelser visade det sig att det förväntade marknadsvärdet (köpesumman/taxeringsvärdet) i medel ligger 7 % högre för kulturhistoriskt värdefulla byggnader än övrig bebyggelse. (Källa: Kulturmiljö Halland)

• Utöver ovan nämnda konsekvenser nämner även rapporten för varje delområde vilka kulturmiljöskydd som finns, samt vilka riktlinjer som ska följas. Se sida 16 och 27.

TIMMERNABBENS FRAMVÄXT

LANDSKAPET I TIMMERNABBEN

När ett samhälle grundas har landskapet en viktig roll och det finns flera geografiska anledningar till att Timmernabben växte fram just här. Landskapet runt tätorten har formats under många århundraden av väder och klimat. Genom Timmernabben går en ås som historiskt sett har haft en stor betydelse för hur samhället formades.

Sveriges åsar formades av inlandsisen. De torra, hållfasta och lättframkomliga åsarna utgjorde goda naturliga vägar. Eftersom åsarna ligger på en höjd så underlättade dem även orienteringen för den som rör sig i landskapet. Många vägar som idag följer åsryggar har sannolikt sitt ursprung som föristoriska stigar. En av de historiskt mest betydelsefulla vägarna i kommunen är Strandavägen, som sträcker sig längst åsryggen rakt genom samhället. Strandavägen anses vara av medeltida ursprung och sträcker sig från Ålem, förbi Timmernabben och följer sedan kustlinjen mot Mönsterås.

Den tidiga bebyggelsen anlades ofta i anslutning till dessa färdvägar. Detta kan bero på att grusåsarna erbjöd god överblick över omgivningarna, var lätta att forma och passade även bra som underlag för byggnation. En ås kan även fungera som ett sorts naturligt reningsverk eller vattenmagasin. Vatten tränger ofta upp i källor i anslutning till dem, därför har det funnits god tillgång till dricksvatten för både människor och djur i närheten av dessa åsar.

Likt andra åsar bildades åsen längst Strandavägen under avsmältningen av den senaste inlandsisen. De stora mängder vatten som bildades när isen smälte bildade isälvar som ofta följde dalgångar i berggrunden. Vattnet tog med sig löst material, stenar, grus, sant mm. som avsattes som isälvssediment under den yttre delen och framför den yttre av inlandsisen. Isälvslagringar, som åsen längst Strandavägen, har alltså byggts upp av sand och grus.

Den minskade strömhastigheten när vattnet närmade sig iskanten sorterade materialen i kornstorlek. Finkornigare material som lera och silt transporterades längre ut från iskanten och sedimenterades på botten av sjöar och hav. De finkorniga sediment som avsattes i samband med inlandsisens avsmältning kallas glaciala.

De glaciala lerjordarna utnyttjas ofta som jordbruksmark pga. dess goda odlingsegenskaper. En del av marken i Timmernabben utgörs av sådan glacial lera, vilken ligger växelvis med morän, d.v.s. grus och sten som plockats upp av själva isen, inte isälvar. I de lägsta landskapspartierna finns gyttja som bildats då organiskt material, d.v.s. växt eller djurdelar avsatts på bottnarna av de forna dalgångar som omgivit åsen. Den bördiga jordbruksmarken runtom Timmernabben, som finns tack vare den glaciala leran, har utgjort ytterligare en omständighet som påverkat bosättning på platsen i positiv riktning.

Man anser att inlandsisen drog bort från Kalmarsundskusten för 12000 till 14000 år sedan. På den tiden var Timmernabben beläget under vatten, strandlinjen låg då närmare 15 meter över dagens havsyta. Samhället fortsatte att vara täckt av vatten under hela stenåldern och bronsåldern (9000-500 f Kr), då låg kustlinjen ungefär mitt mellan E 22:an och dagens kustlinje. Det var inte förrän under järnåldern (500 f Kr - 1050 e Kr) som marken började stiga, havsytan låg då endast några ett par meter över dagens. Lanskapet som senare skulle bli Timmernabben blev då tillgängligt för människorna som kom vandrande till platsen. Söder om Timmernabben finns ett litet koncentrerat gravfält från denna tid, endast 3-4 meter över dagens havsyta. Detta gravfält anlades någon gång i slutet av järnåldern och är det tidigaste tecknet på att det funnits människor i området. Gravfältet omfattar även en helt intakt labyrint eller trojaborg samt ytterligare delar av den.

En viktig förutsättning till att människor väljer att bosätta sig på en plats är närheten till viktiga kommunikationsvägar. I Timmernabben fanns möjligheten till snabba kontakter från inlandet, över havet och längs kusten. Även åsen som Strandavägen ligger längst med har tjänat som viktig kommunikationsväg för tätorten genom tiderna.

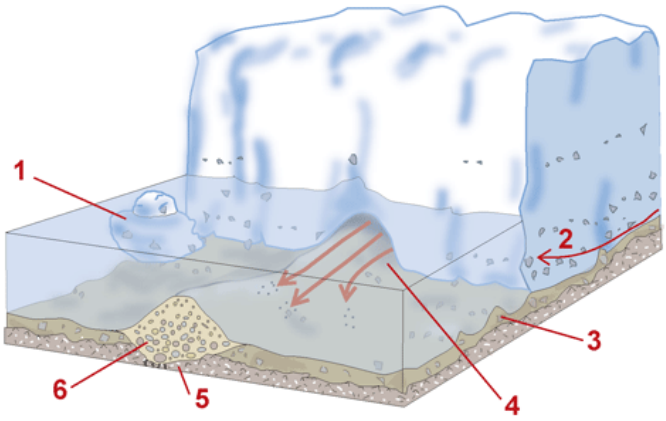

Inlandsisens avsmältning i ett område som täcks av vatten. 1) Isberg som brutits loss från den smältande isen, 2) Isens rörelseriktnig, 3) Morän, 4) Isälv som bildas av smältvatten från isen, 5) Dalgång i berggrunden, 6) Isälvssediment som i detta fall bildar en rullstensås.
Illustration: Anna Åberg." © Sveriges geologiska undersökning.

Landskapets form avgör var människor väljer att bosätta sig, men människor formar även lanskapet de lever i. Vårt landskap är på många sätt en kulturprodukt från århundraden av lantbruk. Stor del av de naturliga markerna är idag bortodlade eller gömda i skogen. Att små fragment inte direkt utsatts för jordbruk innebär dock inte att sådana områden förblivit opåverkade av månghundraårigt utnyttjande av det omkringliggande landskapet. Floran och faunan inom sådana mindre områden bestäms i hög grad av influenser från omgivande marker. De flesta betesmarker både gödslas och sås in med foderväxter idag. De enda naturliga gräsmarker som finns kvar är strandängarna, en landskapstyp det finns gott om längst kusten mellan Timmernabben och Mönsterås.

I dagens jordbruksbygder kan man ofta se spår av äldre brukningsformer, till exempel konturer av gamla tegar och tegdiken, invallningar och byggnadsrester. Ett markant inslag i landskapet, framförallt i de öppna åker- och betesmarkslandskapet, är gamla stenmurar. Trots detta brukande av jorden har många inhemska arter trivts i Timmernabbens klimat. Ett exempel på detta är att det tidigare stått ett högt enträd på en holme vid Timmernabben. Denna en hade svenskt rekord i höjd på hela 12,5 meter, men tyvärr blåste trädet ned under en orkan 1931.

Enträdet vid Timmernabben. Foto: Kalmar läns museum.

SAMHÄLLET GRUNDAS OCH VÄXER

Marken på åsen där tätorten Timmernabben idag sträcker ut sig i nord-sydlig riktning har sitt ursprung i de båda byarna Nyemåla och Gissemåla. I handlingar från 1500-talet benämndes de ”Nyemåle” eller ”Niemola” och ”Gesemola” och Nyemåla låg i norr och Gissemåla i söder. Under 1540-talet hade Nyemåla fem gårdar och Gissemåla två. Eftersom det inte finns några kartor bevarade från denna tid är det osäkert var gårdarnas byggnader var placerade, men sannolikt låg de ungefär där bykärnorna redovisas på kartor från 1700- och 1800-talen.

1723 års karta över farleden från Kalmar till Tillingenabben, Timmernabben och vidare norrut. Land ligger till vänster på kartan.

Under 1700-talet hade bönderna i Nyemåla och Gissemåla sina lastageplatser på uddarna Timmernabben i norr och Tillingenabben i söder. Tillingenabben låg enligt äldre kartor vid den plats som idag kallas Danska varvet, men troligen följde namnet med i samband med att lastageplatsen flyttades till en ny udde lite längre norrut vid mitten av 1800-talet. Läget överensstämmer med den udde där nuvarande småbåtshamnen ligger. Det är den senare placeringen som avses när Tillingenabben nämns i nedanstående historik. Lastageplatsen Timmernabben har däremot alltid haft samma placering och är den udde där Nyemålavägen slutar vid stranden. Kuststräckan mellan dessa två uddar är det som senare har fått den sammanfattande benämningen Timmernabben. På kartan ovan från 1723 har farleden från Kalmar till lastageplatserna Tillinge- och Timmernabben och vidare norrut ritats ut.

Nedan visas ett utsnitt ur 1791 års storskifteskarta över Nyemåla. Kartan är den äldsta mer detaljerade karta som visar hur norra delen av nuvarande Timmernabben en gång har sett ut. Nyemålavägen och Strandavägen hade i princip samma sträckning på den här tiden som de har idag. Nyemålavägen leder från bykärnan ut mot havet ända fram till den udde, markerad med ett ”ÿ”, som givit namn åt Timmernabben. Bebyggelsen i Nyemåla låg koncentrerad i en klunga, vilket var vanligt innan skiftena genomfördes. Gränsen mot Gissemåla i söder gick vid nuvarande Bäckvägen.

Utsnitt av karta från 1791 över Nyemåla (norra delen av dagens Timmernabben). Lastageplatsen Timmernabben är markerad med ett ”ÿ”, uppe till höger på kartan.

Utsnitt av 1808 års storskiftes karta över Gissemåla (södra delen av dagens Timmernabben).

Kartan ovan visar hur Gissemåla, d.v.s. södra delen av Timmernabben, såg ut i samband med storskiftet 1808. Likt Nyemåla ligger byn Gissemålas bebyggelse tätt grupperat utmed Strandavägen och det som idag är Varvsvägen. Udden som syns i mitten av bilden vid kusten är Tillingenabben som här benämns som ”Skarfvestensudde”.

Gissemålas och Nyemålas strategiska läge vid havet innebar snart att handeln med trävaror kom att utvecklas. Föregångsmannen var bondesonen Nils Ohlsson från Rävemåla. Han startade en snabbt expanderande trävarurörelse vid Timmernabben redan omkring 1820. Näringslivet var vid denna tid strikt reglerat. Handel och hantverksindustrier fick med få undantag endast bedrivas i städerna. Nils Ohlsson skall dock ha erhållit tillstånd av Karl XIV Johan att få bosätta sig och bedriva rörelse varhelst han ville, som ett tack för insatsen som musiker vid konungens kröning år 1818. Ohlsson fick arrendera lastageplatsen vid Timmernabben, där han startade trävaruhandel och skeppsvarv. På platsen finns idag endast bostadshuset med tillhörande gårdshus samt en kontorsbyggnad kvar av verksamheten. Gården kallas i folkmun för ”Ohlssonska gården”. På följande karta från 1846 över Nyemåla kan vi se Ohlssons anläggning på Timmernabben, där Nyemålavägen möter kusten. Nyemålas bykärna har samma täta bebyggelsestruktur som på 1791 års karta, men det går också att se hur bebyggelse tillkommit utmed Strandavägen, i byns norra delar.

Utsnitt av 1846 års karta över Nyemåla (norra delen av dagens Timmernabben). Den gulfärgade fastigheten markerar Nils Ohlssons verksamhet vid Timmernabben.

År 1846, samma år som en begränsad näringsfrihet infördes på landsbygden, sålde Nils Ohlsson rörelsen vid Timmernabben till sin 14 år yngre bror Sven. Själv köpte han istället en gård i Gissemåla och startade virkeshandel och handelsbod vid Tillingenabben, där en större utskeppningsbrygga anlades. Troligen lät han uppföra flera byggnader på platsen. Tack vare Nils och Sven Ohlssons framgångar med sina rörelser kan de ses som grundare av 1800-talets Timmernabben.

Förutom det Ohlssonska varvet har det funnits ytterligare två varv; det Danska varvet och det Hammerska eller Bringska varvet. Det sistnämnda grundades av Henrik Lorenzen Hammer, som 1857 etablerade sig i Timmernabben. Hammar startade 1858 ”Fayencefabriken Tillingebruk” där han i liten skala började tillverka keramik. Hans varvsrörelse vid Näsholmen, som ligger strax norr om dagens fajansfabrik, övertogs 1866 av skeppsbyggare Carl Johan Bring och det var i samband med detta ägarbyte som varvet döptes om till Bringska varvet.

Även Danska varvet har fått sitt namn efter sin grundare, i detta fall dansken Brink Seidelin. Varvet låg där Varvsvägen viker av mot öster och platsen användes redan under 1600-talet som lastageplats för Strömsrums utskeppning av ekved till Karlskrona. Efter sjöfartsamhällets storhetstid på 1860-70-talen inträder en tillbakagång, varvid bl.a. varvsverksamheten avtar. Bringska varvet lades ner 1882.

Efter att Nils Ohlsson försatts i konkurs köptes år 1860 hans verksamhet vid Tillingenabben av handelsmannen och redaren Nils Johan Nilsson från Mönsterås, sedemera godsherre till Råsnäs. Nilsson flyttade till Tillingenabben med sin familj år 1861, drev trävaruhandeln vidare och var en av ortens stora träexportörer i slutet av 1800-talet. Omkring 1880 flyttade han till Råsnäs, varefter sonen Per August fick ansvara för och bebo Tillingenabben. Sedan Per August Nilsson avlidit år 1887, hyrdes lastplanen och boningshuset från 1889 av handlaren Per August Ankarberg (död 1898) och efter honom av handlaren Anton Werner.

Keramiktillverkningen som Hammer startade vid Näsholmen kom år 1865 att flyttas till en större fabriksanläggning en liten bit sydväst om Näsholmen, på den plats där fajansfabriken idag är belägen. I samband med flytten av verksamheten flyttades även den vid Näsholmen uppförda väderkvarnen till den plats inom fabriksområdet där den fortfarande står. Kvarnen, som från början var konstruerad för att dra en cirkelsåg vid Hammers varv på Näsholmen, byggdes om för att klara av nya arbetsuppgifter. Kvarnen omkonstruerades för att kunna mala leran som fraktades med skutor från Bornholm. Vatten pumpades upp från egen brunn som blandades med den malda leran. Lervällingen pumpades därefter över till stora kar för att sedimenteras. När vattnet dunstat togs leran omhand och lagrades för tillverkning.

Parallellt med de ovan beskrivna verksamheterna fanns under 1800-talets slut och 1900-talets början även ett flertal större och mindre rederier i Timmenabben. Ohlssonska rederiet, som drevs tillsammans med den tidigare nämnda varvsrörelsen, torde ha varit det största. Vid samma tid fanns dock flera partrederier som ägde fartyg. Under perioden 1900–1915 fanns mellan 14 och 17 fartyg i Timmernabben, vilket kan jämföras med Kalmar som kom upp till 14. Detta medförde att sjöfarten sysselsatte en stor del av männen på orten. Från sekelskiftet 1900 och ett par decennier framåt var ungefär hälften av den manliga arbetskraften i Timmernabben sjöfolk.

Med skeppsbyggeri, rederi, träexport och fajansfabrik blev Timmernabben under 1800-talets andra hälft och 1900-talets början ett betydande ortcentrum med talrik befolkning. Inflyttning skedde från de inre delarna av socknen och även från övriga delar av Småland, främst från de trakter där emigrationen var omfattande. Ortens ökade betydelse markeras bl.a. av att samhället 1855 erhöll en av länsstyrelsen fastställd torgdag en gång i veckan. Under denna expansiva tidsperiod uppfördes cirka 75 bostadshus i samhället.

1900-talet präglas delvis av de verksamheter som givit orten liv under föregående sekel. Bröderna Ohlssons firma drevs fram till 1921. Under 1930-talet fick den gamla fajansfabriken på Tillingenabben nytt liv under konstnären Gabriel Burmeisters ledning. Hamnplanen vid Tillingenabben, där först Nils Ohlsson och sedan Nils Johan Nilsson drev trävaruhandel, donerades 1908 till Ålems kommun. Kommunen fortsatte arrendera ut hamnplanen för virkeshandel. Från omkring 1920 etablerade sig E T H Ludvigssons Träförädling/ Ludvigssons Trävaruaffär där och de uppförde bland annat ett sågverk på platsen. Såghuset låg på den södra delen av hamnplanen. Sågverket lades ned 1963 och såghuset revs i mitten av 1960-talet. På platsen finns idag två av sågverkets magasin kvar. Det ena är byggt i korsvirkesteknik, det andra i skiftesverk. Boningshuset som Nils Ohlsson lät uppföra brann ner år 1926 och ersattes med ett nytt boningshus, kallat ”Speckevillan” (från inspektorsvillan), som finns kvar idag.

År 1919 startar dåvarande godsägaren på Råsnäs, Robert Lejmark, karamelltillverkning tillsammans med sin bror Verner. Karamelltillverkningen var ett sätt att ta till vara på skörden från herrgårdens stora trädgård, bestående av ca 500 fruktträd samt omfattande jordgubbs- och hallonplanteringar. 1931 flyttade Råsnäs Konfektyrer från herrgården till egna lokaler i Timmernabben. År 1949 fick verksamheten sin nuvarande lokal, på Tillingevägen mitt i Timmernabben, där gammaldags och traditionsenlig tillverkning av karameller sker än idag.

Vid sidan av småindustriell företagsamhet som träförädling, verkstadsindustri, rederirörelse och karamellfabrik utvecklades också nya verksamheter under 1900-talet. Redan i början av århundradet kom Timmernabben att bli en betydande semester- och turistort. Flera pensionatsrörelser har funnits här. B.la. Wirséns och Löfströms pensionat, senare bestämt Pensionat Strandgården, vars byggnader finns kvar än idag.

Timmernabben har sedan 1900-talets mitt fortsatt att expandera och ny bebyggelse har tillkommit successivt fram till idag. Under 1950–1960-talet antogs flera nya detaljplaner för tidigare obebyggda områden i Timmernabbens norra, södra och västra delar, som snart fylldes med fritidshus, villor och några hyreshus. 1974 slogs Ålems kommun samman med Mönsterås kommun.

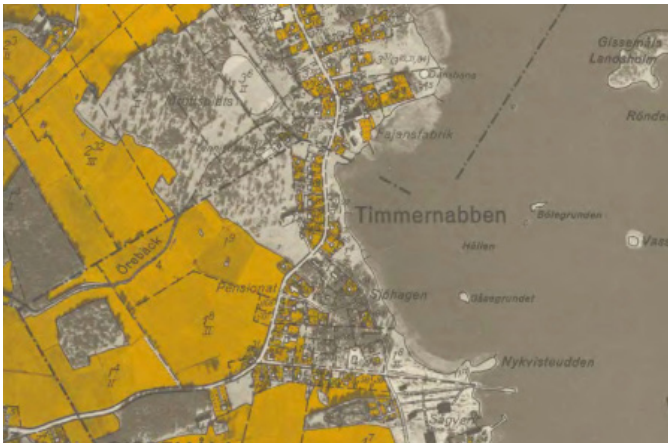

1941 års ekonomiska karta över Timmernabben. Strukturen känns igen från äldre kartor.

DELOMRÅDE A
NYEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR

INLEDNING

Delområde A ligger inom byn Nyemålas tidigare ägor, vilket motsvarar det som idag är Timmernabbens norra delar. Områdets sträcker sig utmed Nyemålavägen och vidare ut längs med Strandavägen, där den sistnämnda löper parallellt med åsryggen. På båda sidor av Strandavägen strålar långsmala fastigheter ut. Både Nyemålavägen och Strandavägen är av mycket hög ålder och har haft samma sträckning sedan 1700-talet, troligen längre.

Området består till största del av bebyggelse från 1800-talet mitt fram till 1900-talet första decennier. Det är främst bostadshus och stugor med tillhörande uthus. Flera av bostadshusen präglas idag i större eller mindre grad av ombyggnader gjorda omkring 1900-talets mitt. Trots detta besitter en stor andel äldre byggnader en tydligt bevarad historisk karaktär. Inom området förekommer även modern bebyggelse av hög kvalitet från 1900-talets mitt och andra hälft.

GATUNÄT
(ALLMÄNNA PLATSER, TORG OCH PARK)

Strandavägen är Timmernabbens historiska ”ryggrad”, och var den stora landsvägen mellan Kalmar och Västervik. Denna och Nyemålavägen är de två vägar som har längst historia i området. Troligen fanns de redan långt innan de första kända kartorna från 1700-talet upprättades. Delar av Idrottsvägen, Nabbevägen, Hässlevägen, Sjögången, Ankarvägen och Båtsmansvägen tillkom sannolikt under 1900-talets första hälft i samband med att majoriteten av fastigheterna längs med Strandavägen hade bebyggts. Vissa av dessa kan ha börjat anläggas redan under 1800-talets slut. Idrottsvägen, Nabbevägen och Båtsmansvägen förlänges i västlig riktning då man under 1900-talets andra hälft började bebygga området väster om Strandavägens äldre bebyggelse. I samband med denna expansion tillkom även Bäckvägen, Tillingevägen och Landgången, som alla sträcker sig i öst-västlig riktning utifrån Strandavägen. Även de tvärgator som syns idag anlades från den här tiden och fram till idag.

Under 1940-talet tillkom också en dansbana i områdets sydöstra del, strax nordost om keramikfabriken, på den udde som kallas för Näsholmen.

FASTIGHETSMÖNSTER

Majoriteten av fastigheterna inom området har ännu sina former och avgränsningar intakta sedan de anlades från 1800-talets andra hälft fram till idag. De fastigheter som ligger i anslutning till Strandavägen och Nyemålavägen är långsmala och något oregelbundna i sin form. Fastigheter som tillkommit senare har en mer regelbunden och schematisk utformning, där alla fastigheter fått ungefär samma storlek. De tre äldre gårdar som finns inom området, ”Smittegården” (Nyemåla 3:96), Nyemåla 2:112 samt Nyemåla 1:39, har under 1900-talets andra hälft styckats av för att ge plats åt villabebyggelse.

BEBYGGELSE

En stor del av delområdets byggnader är i grunden mycket gamla, vilket särskilt gäller byggnaderna utmed Strandavägen och östra delen av Nyemålavägen. Det är ofta svårt att avgöra deras exakta ålder, eftersom de ibland genomgått flera moderniseringar sedan de uppförandes. Byggnader från tidigt 1800-tal kan ha byggts till och förhöjts under 1800-talet, varefter de fått nya fasader på 1900-talet. Genom byggnadernas skala och proportioner kan man ändå ofta ana deras ålder. Grund, takfot och skorstenar är byggnadsdelar som ofta bevarats och kan ge ledning om byggnadshistorien. Många fasader präglas idag av ombyggnader gjorda kring 1900-talets mitt, men flera har också genomgått förändringar på senare år.

Byggnaderna längs med Strandavägen består till största del av timrade byggnader i olika storlekar, från 1800-talets första hälft och fram till tidigt 1900-tal. De representerar den karaktär av ett mindre kust- och sjöfartssamhälle som delvis definierar Timmernabben. De flesta är uppförda i en till två våningar och majoriteten är klädda med träpanel av olika typer. Vissa inslag av reveterade fasader förekommer längs med vägen, en fasadbeklädnad som ofta har sitt ursprung i de ombyggnader som genomfördes under 1900-talets mitt. I många fall har fönstren bytts ut, liksom takmaterialet. Trots vissa omgestaltningar har majoriteten av byggnaderna ändå behållit sin skala och form ut mot vägen. Mot gårdssidan har ofta tillbyggnader tillkommit, från 1900-talets mitt fram till idag. Byggnaderna ligger generellt placerade en bit in från Strandavägen, omgärdade av större trädgårdar med grusgångar och fruktträd.

1846 års karta över delområde A, Nyemålas tidigare ägor, lätt beskuren. Den äldsta karta som visar Nyemålas bebyggelse är från 1791. Kartan visar i stort sett samma byggnadsmönster som ovanstående karta, med undantag att bykärnan fram till 1846 har kompletterats med fler byggnader. På den här tiden var bebyggelsen koncentrerad till byns kärna, men man anar ändå den begynnande trenden att bygga längs med Strandavägen. Den gulmarkerade ytan visar Ohlssonska varvet med dess byggnader, varav de flesta finns bevarade idag. Likaså finns några av byggnaderna i Nyemålas kärna kvar, bl.a. ”Smittegården” samt bostadshusen på Nyemåla 3:130 och Nyemåla 5:2.

Ohlssonska gårdens huvudbyggnad från 1860-talet. Fotografi från 1951. Foto: E116 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

Majoriteten av fastigheterna har äldre uthus/brygghus placerade på den bakre delen av fastigheten. Dessa är i många fall mycket välbevarade och har rödfärgade eller ljusmålade fasader av locklistpanel eller lockpanel. Taken är ofta klädda med lertegel. Uthusen är viktiga för fastigheternas karaktär.

Längre västerut på Nyemålavägen återfinns det som från början var Nyemålas bykärna. Markerna är avstyckade men tre före detta gårdar finns kvar. Den mest välbevarade av de tre är gården på fastigheten Nyemåla 1:39 som, förutom en mycket välbevarad mangårdsbyggnad, också har kvar sina flygelbyggnader, sin ladugårdslänga, sitt vagnsskjul och ett svinhus. De övriga två gårdarna, varav den ena är ”Smittegården”, har kvar sina äldre mangårdsbyggnader men har genomgått kraftiga ombyggnader. På ”Smittegården” står en välbevarad loftbod kvar, vilken kan vara en av Timmernabbens äldsta byggnader.

I delområdets nordöstra del återfinns det som kan sägas vara grunden till Timmernabbens framväxt under 1800-talet, Ohlssonska gården. Här startade Nils Ohlsson sin trävaru- och varvsrörelse redan på 1820-talet. Av själva varvsverksamheten finns idag få spår bevarade, men Nils Ohlssons stora bostadshus från 1860-talet med tillhörande ekonomibyggnader, samt ett kontor uppfört på 1910-talet, finns fortfarande att beskåda på platsen.

En bit sydväst om platsen för Ohlssonska varvet ligger porslinsfabirken Gabriel Keramik, en anläggning som många idag förknippar med Timmernabben. Mitt i anläggningen reser sig Timmernabbens mest kända landmärke, den stora kvarn från omkring 1860 som är konstruerad av Henrik Lorenzen Hammer. Han var grundaren till det som idag är Gabriel keramik, men som vid uppstarten 1858 hette ”Tillinge Fayence & Terracotta Fabrique”. Han grundade även Hammerska varvet, som låg vid det som kallades Näsholmen, och där kvarnen stod från början. Där hade den som uppgift att driva en cirkelsåg, men i och med att Hammer startade fajansfabriken och flyttade denna till den plats där den ligger idag, byggde han om kvarnen så att den istället kunde användas vid porslinstillverkningen. Vid Näsholmen finns inga spår efter själva varvsrörelsen kvar, men det finns ett stort bostadshus på fastigheten Nyemåla 3:8 som uppfördes 1868 av Hammer. På platsen för varvet ligger idag en dansbana från 1940-talet.

Med undantag av den gamla kvarnen består Gabriel keramiks fabriksanläggning idag främst av byggnader från 1900-talets mitt, uppförda efter att bränder totalförstört lokalerna år 1930 och 1939. Några byggnader från den här tiden utmärker sig genom sitt starkt funktionalistiska formspråk, till exempel kontorsbyggnaden utmed Strandavägen och disponentsbostaden i fabriksområdets östra del.

Flygbild över delar av Nyemålas ägor år 1939. I förgrunden syns Gabriels keramik och i det övre vänstra hörnet kan man se ”Smittegården” och det som på den tiden fanns kvar av Nyemålas bykärna. Bilden är tagen innan den stora bebyggelseförtätning som Timmernabben genomgick från och med 1900-talets mitt. Strandavägen har samma sträckning som idag. Foto: Kalmar läns museum (KLM_Ålem216ck).

Längs med Idrottsvägen och söder om fotbollsplanen finns exempel på byggnader från den tid strax efter 1900-talets mitt då Timmernabben började planläggas med nya fastigheter för villabebyggelse. Tre av dessa villor är ritades år 1951 av kalmararkitekterna Arne Delborn och Bengt Palmqvist, på initiativ av Gabriel keramik. Från början fanns en tanke att hela Idrottsvägens västra del skulle bebyggas med den här modellen av villa, men i verkligheten byggdes endast de tre som vi ser idag.

Villorna är formgivna i en tidstypisk modernistisk stil. Byggnadsvolymerna har en enkel geometrisk form. Fasaderna är slätputsade och taken har smäckra långt utdragna takfötter. På ena gaveln har villorna fått en infälld balkong. Tillsammans med ett urval andra byggnader från 1960- och 1970-talet är de goda representanter för Timmernabbens fortsatta utveckling, efter att sjöfartsverksamheterna avtagit.

Vy över delar av Strandavägen, i Timmernabbens norra del. Fotografiet är taget omkring sekelskiftet 1900 och fotografen står på ovanvåningen i en byggnad bredvid skolgården med kameran riktad söderut. Majoriteten av byggnaderna på fotot finns kvar idag, men har i många fall genomgått om- och tillbyggnader som förändrat deras karaktär. Alla tomter omgärdas prydligt av olika sorters trästaket. I horisonten skymtar fajansfabriken med Hammers kvarn. Foto: Kalmar läns museum (KLM_Ålem228ck).

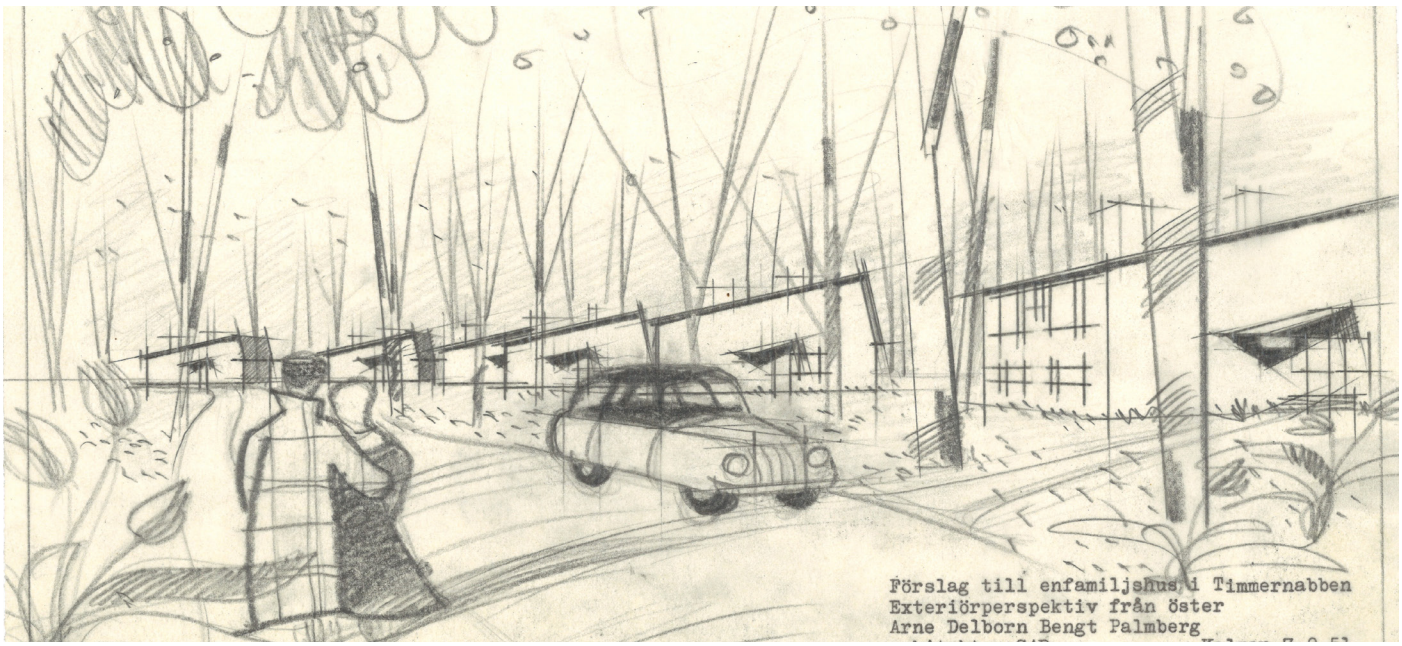

Arkitekten Arne Delborn har på sin illustration från 1951 ritat in sex modernistisk formgivna villor vid Idrottsvägens västra sida. När projektet genomfördes ett par år senare minskades antalet villor till tre. Byggnadernas höga arkitektoniska värden är ännu bevarade. (ATRIO arkitekters arkiv.).

Många av husen utmed Strandavägen har bebotts av personer med anknytning till sjöfart. Här står skepparen Albert Svensson framför sitt hus vid Strandavägen 60, Nyemåla 3:14. Fotografi från 1951. Byggnadens fasader kläddes senare med revetering.
Foto: E155 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

LANDSKAP OCH ARKEOLOGI
DELOMRÅDE A

I delområde A inkluderas området som tidigare utgjorde Nyemåla by, samt udden som utgjorde byns gamla lastageplats Timmernabben. Detta område steg upp ur havet under järnåldern, havsytan låg då endast några meter över dagens. Geologin i området har formats av inlandsisen. Åsen som Strandavägen går längst med idag uppstod då inlandsisens isälvar lämnade kvar isälvssediment på platsen. Jordtypen är markerad med grönt på kartan nedan. I övrigt består denna del av Timmernabben främst av sandig morän och postglacial sand.

Det finns en del fornlämningar strax norr om delområde A, som intressant nog alla är utplacerade längst åsen. Möjligtvis var det denna landyta som steg upp ur havet tidigast. Drakröret är en förhistorisk lämning som utgörs av både stenrösen och gravanläggning. Den är byggd av stenar, har en tydligt välvd profil och är idag bevuxen med flera träd i ytterkanterna. Eftersom rösets längd utgör mer än dubbla bredden så kan lämningen klassas som ett långröse.

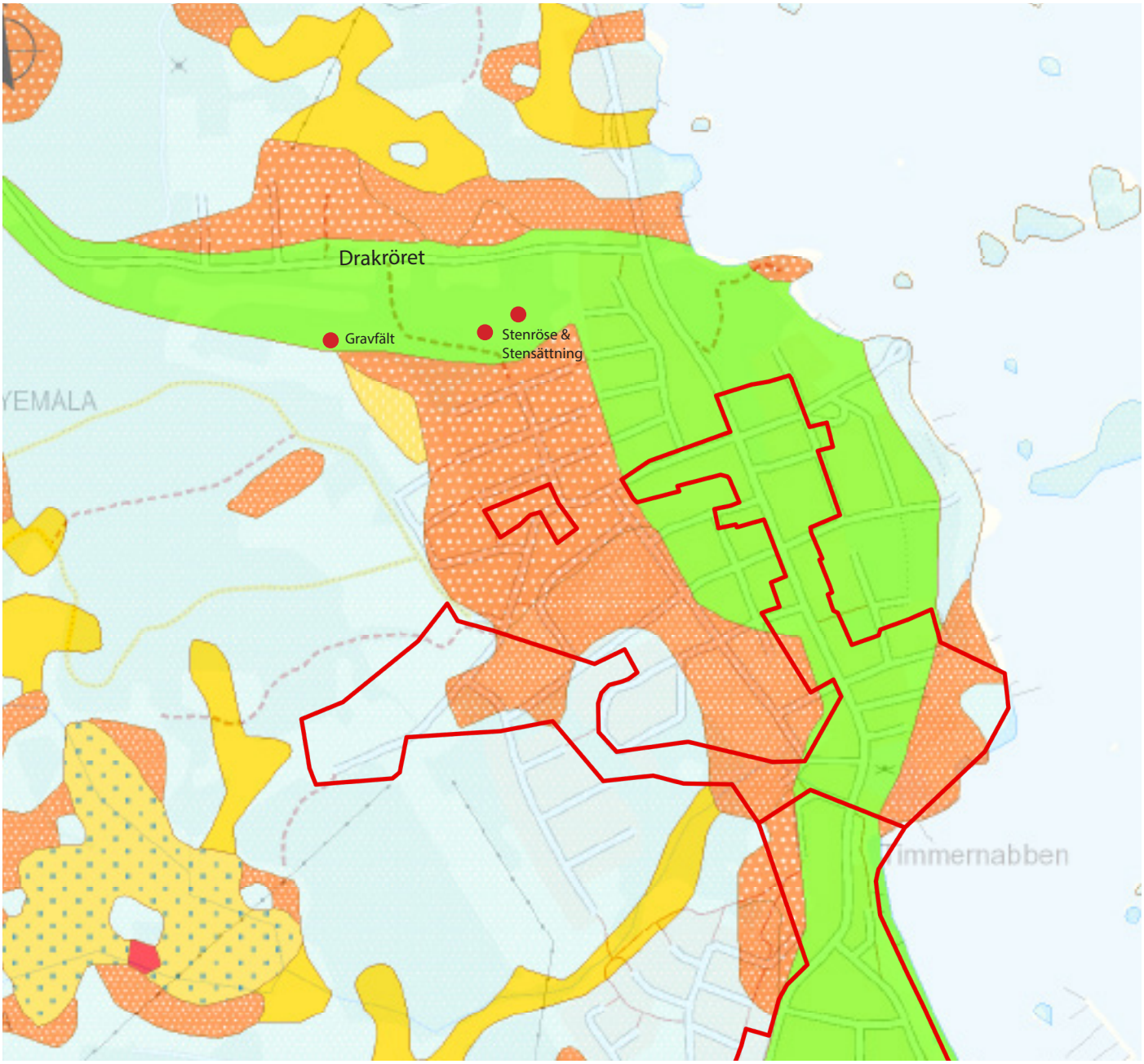

Grön färg: Isälvssediment, Orange färg med vita prickar: Postglacial sand, Ljusblå färg: Sandig morän, Gul färg med blå prickar: lergyttja, Röd färg: Urberg, Gul färg med vita prickar: Postglacial silt, Gul färg: Glacial lera.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN, DELOMRÅDE A
NYEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR

SAMMANFATTNING, VÄRDEBESKRIVNING

Delområde A, Nyemålas tidigare ägor, utgörs av ett större sammanhängande område där majoriteten av bebyggelsen är mycket ålderdomlig men där inslag av nyare bebyggelse finns. Områdets historiska utveckling, där byn Nyemåla med sin lastageplats vid Timmernabben utgör grunden, är fortfarande utläsbar. I samband med att trävaru- och varvsrörelsen expanderade under 1800-talet tillkom bebyggelse längs med Strandavägen, som utgjorde landsvägen mellan Kalmar och Västervik. Tyngdpunkten flyttades därmed från Nyemålas bykärna till Strandavägen där, förutom bostadshus, även byggnader för handel och skola tillkom. Nästa utveckling och expandering skedde under 1900-talets mitt då samhället fortsatte att växa västerut, i de delar som tidigare varit obebyggda. Gårdarna i Nyemåla styckades av, vilket möjliggjorde anläggandet av villatomter. Denna fortfarande utläsbara utveckling av Nyemålas ägor är viktig för förståelsen av Timmernabbens etablering.

Delområdets bebyggelse utmed Strandavägen uttrycker som helhet ännu tydligt ortens historia som ett mindre kust- och sjöfartssamhälle. Byggnader som har en koppling till ortens sjöfartshistoria kan därmed tillskrivas ett särskilt kulturhistoriskt värde. Särskilt värdefulla är också de byggnader utmed Nyamålavägens västra del som är en rest av Nyemålas gamla bykärna, vilka mer speglar delområdets agrara historia. Förutom sjöfarten och jordbruket så har Gabriel keramiks utveckling satt tydliga avtryck i samhället, avtryck som har sitt ursprung i 1900-talet mitt och senare hälft. Till denna bebyggelse räknas, förutom själva fabriksanläggningen, även villor från 1950-, 1960- och 1970-talen, där några har särskilt höga arkitektoniska värden. I delområdet finns överlag ett stort antal byggnader med höga exteriöra äkthetsvärden som på ett utmärkt sätt belyser olika aspekter av äldre och nyare tiders byggnadsskick. Många av delområdets byggnader äger genom sin höga ålder ett enskilt högt kulturhistoriskt värde.

Bebyggelsens främsta kulturhistoriska värde ligger dock i att byggnaderna i ett samlat område och med tydlig utgångspunkt i platsens topografi och historia är så konsekvent i skala, utseende och rumslig organisation. Det kulturhistoriska värdet av bebyggelsen på Nyemålas tidigare ägor överstiger således summan av de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värden. I denna helhet är resterna efter varvsrörelsen och Gabriel keramik lika viktiga som den mer småskaliga bebyggelsen längs med Strandavägen och Nyemålavägen. Fabriksbyggnaderna, de kvarvarande gårdarna i Nyemåla och övriga bostadshus är lika viktiga som fastigheternas komplementbyggnader, magasin och arbetslokaler. Tillsammans tydliggör de ortens historiska stadsplan och ger kulturmiljön dess speciella atmosfär.

Förutom bebyggelsen och bebyggelsestrukturen besitter också delområdets vägar ett högt kulturhistoriskt värde. Strandavägen och Nyemålavägen är de två vägar som har längst historia i området, och som haft en avgörande betydelse till den bebyggelsestruktur som vi ser idag. Dessa, tillsammans med de mindre vägarna som tillkom under sent 1800-tal och 1900-talets första hälft, är en viktig del av ortens historia.

KULTURMILJÖSKYDD, DELOMRÅDE A; NYEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR

- Området och byggnaderna får förändras, men inte förvanskas. Berörda fastighetsägare bör informeras om detta och vad det innebär. Vid lovgivning och planläggning bör antikvarisk hänsyn tas, vilket motiverar att särskilda antikvariska kunskapsunderlag upprättas.

- Nya detaljplaner inom delområdet bör beakta och skydda bebyggelsens kulturhistoriska värden, exempelvis genom begränsning av byggrätten, utökad bygglovsplikt, rivningsförbud och/eller särskilda varsamhets- eller skyddsbestämmelser.

- De kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnaderna inom delområdet får inte förvanskas (PBL 8 kap 13 §). Underhåll av kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader ska utföras så att de särskilda värdena bevaras (PBL 8 kap 14 §).

- Kulturhistoriskt särskilt värdefulla eller värdefulla byggnader bör inte rivas eller flyttas. (PBL 9 kap 34 §). Alla exteriöra ändringar på dessa byggnader bör godkännas genom beslut om bygglov. Sådana ändringar kan vara kulörändringar, byten av yttertak, fasader, fönster och ytterdörrar, eller uppsättning av skyltar, samt tillägg av balkonger och takkupor.

- Alla byggnader omfattas av varsamhetskravet i Plan- och Bygglagen (PBL 8 kap 17 §). Detta innebär att ändring av en byggnad alltid ska utföras varsamt, så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara dess kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Även underhållet av en byggnad ska anpassas till dessa värden och till omgivningens karaktär (PBL 8 kap 14 §).

RIKTLINJER KULTURMILJÖ, DELOMRÅDE A; NYEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR

- Delområdets gatu-, kvarters och fastighetstruktur bör bevaras. Fastighetssammanslagningar och avstyckningar bör motverkas.

- Den nära relationen mellan samhället och Östersjön bör värnas och framhävas. Utblickarna mot vattnet från södra delen av Strandavägen samt tvärgatorna Ankarvägen och Nyemålavägen bör inte byggas för. Ytterligare utfyllnader i Gissemålaviken bör undvikas.
-
- Områdets topografi och åssluttningarna bör inte otydliggöras genom byggnation eller urschaktning. Exempelvis bör byggnadshöjden inom fastigheter inte ökas markant från Strandavägen och österut.

- Nya byggnader bör inordnas i den befintliga fastighetsstrukturen och placeras en bit indragna från fastighetsgränserna mot gatorna. Nya byggnader bör anpassas till den befintliga bebyggelsens skala i fråga om byggnadernas höjd, bredd och djup.

- Fastighetsindelningen kan med fördel framhävas mot Strandavägen, i form av spjälstaket eller häckar.

- Byggnader ut mot Strandavägen bör inte överstiga 1½ våning i höjd.

- Planen nedanför Ohlssonska gården bör inte bebyggas ytterligare. Kontakten mellan Ohlssonska gården och vattnet är viktig för förståelsen av den varvsrörelse som ägt rum här.

- Byggnaderna bör ha en traditionell fönstersättning med ett fåtal fönstertyper som omsluts av byggnadernas fasadmaterial.

- Mot Strandavägen bör fönster vara av trä och av traditionell modell med sidohängda bågar.

- Mot Strandavägen bör inte altaner, permanenta uteplatser, vindfång eller andra störande utbyggnader tillåtas. Dessa bör förläggas på fastigheternas baksidor.

- Yttertak bör utföras som sadeltak eller som brutna tak. Yttertak bör beläggas med lertegelpannor, såtillvida taket inte av tradition haft ett annat material, som falsad plåt eller papp, vilket då kan vara att föredra.

- Fasader som vetter ut mot vägarna bör ha en i huvudsak obruten takfot. Takkupor och större takfönster bör undvikas, om detta inte är originaldetaljer som alltid funnits på byggnaden.

- Fasader kan med fördel utföras i ljust avfärgad puts, alternativt oljefärgsmålad i husets aktuella kulör eller rödfärgad träpanel.

- Äldre trädgårdsanläggningar med fruktträd, grusgångar, kalkstensgångar, bersåer och andra äldre växter bör bevaras. Hårdgjorda ytor eller modern marksten bör undvikas.

- Fastigheterna bör mot Strandavägen avgränsas med staket eller lägre häckar, inte med plank eller höga häckar. Värna om äldre staket, grindar och grindstolpar.

- Inga tillbyggnader bör tillåtas ut mot Strandavägen. Tillbyggnader inom delområdet bör göras så att de äldre byggnadskropparna fortfarande framträder tydligt.

Strandavägen genom Timmernabben har haft samma sträckning i minst 300 år, sannolikt mycket längre. Vägen utmed delar av åskrönet kan mycket väl ha utgjort en färdled redan under förhistorisk tid. En stor andel av husen längs med vägen härrör från 1800-talet.

Ohlssonska gården, Nils Ohlssons trävaru- och varvsrörelse, som han etablerade redan på 1820-talet. Det stora bostadshuset är från 1860-talet och har genomgått få förändringar sedan det uppfördes. På gården ligger också en stuga, en stallänga och ett annat uthus. Gården representerar idag en oerhört viktig del av Timmernabbens historia, som själva grunden till samhällets tillkomst.

På Ohlssonska gården finns flera originaldetaljer bevarade, såsom enkupigt lertegel och träfönster med gamla beslag. Sådana originaldetaljer är viktiga för både upplevelsen och förståelsen av en byggnad, samt höjer det kulturhistoriska värdet.

Skolan i Timmernabben uppfördes år 1909. Skolan har sedan dess genomgått få förändringar, men andra skolbyggnader har uppförts på fastigheten. Det är viktigt att skolan även i fortsättningen har denna fasad ut mot Strandavägen och att nya byggnader inte uppförs på ytan framför.

Gabriel Keramik, med fabriksbyggnader, kontor och affär, har gamla anor. Holländarkvarnen, som reser sig över den övriga bebyggelsen i samhället, är ett landmärke som många förknippar med Timmernabben. Flygfoto från öster. (Mönsterås kommun).

Teckenförklaring
Särskilt värdefull
Värdefull
Kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse miljöer i Timmernabbens samhälle
Bäckvägen
Strandavägen
Klyvargränd
Mesangränd
Mastvägen
Lotsvägen
Sjövägen
Varvsvägen
Parkvägen
B
Fiskarvägen
Övre vägen
Badstigen
Briggstigen
Barkstigen
Danska vägen
Mimmis väg
Sommarstigen

DELOMRÅDE B
GISSEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR

INLEDNING

Delområde B ligger inom byn Gissemålas tidigare ägor, vilket motsvarar det som idag är Timmernabbens södra delar. Området sträcker sig utmed Strandavägen men viker också av mot Sjövägen som övergår i Varvsvägen. Den sistnämnda vägen följer åsryggen som fortsätter längs med kusten, medan Strandavägen viker av in mot land. Parallellt med ett långt stycke av Varvsvägen löper Övre vägen, och båda dessa gator knyter an till varandra genom ett antal tvärgator. Som tidigare nämnts har Strandavägen hög ålder, men även Varvsvägens nuvarande sträckning har varit densamma sedan åtminstone 1800-talets början. Fastighetsmönstret utmed vägarna i områdets södra del härstammar främst från 1900-talets första hälft, medan de i områdets norra del, längs med Strandavägen, främst är från 1800-talets mitt och andra hälft.

Bebyggelsen inom området har huvudsakligen tillkommit från 1800-talets mitt fram till 1900-talets mitt, där byggnader från 1900-talets första hälft främst finns representerade i områdets södra delar. Byggnaderna inom området består av bostadshus och stugor med tillhörande uthus, men också av en del fritidsbebyggelse och sommarvillor som kan kopplas till Timmernabbens epok som semesterort under 1900-talets början. Flera av byggnaderna präglas, liksom inom område A, av större eller mindre ombyggnader gjorda kring 1900-talets mitt, men även flera sentida ombyggnader.

Området karaktäriseras av den tydliga delningen mellan Timmernabbens äldre epok som sjöfartsamhälle och dess något mer moderna epok som semesterort. Denna delning är fortfarande avläsbar i bebyggelsen inom området.

GATUNÄT (ALLMÄNNA PLATSER, TORG OCH PARK)

Söder om Nyemålas ägor fortsätter Strandavägen en bit längs med åsen innan den viker av västerut, in mot land. Vid den punkt där Strandavägen viker av fortsätter en annan väg ut mot kusten och därefter vidare söderut, Varvsvägen. Denna väg, tillsammans med Strandavägen, är de äldsta i området och Varsvägen har haft nuvarande sträckning sedan åtminstone 1800-talets början. Resterande vägar inom området, med undantag från Genvägen, tillkom sannolikt under 1900-talets första hälft i samband med att områdets södra del började bebyggas med fritidshus och sommarvillor. Genvägen, som löper mellan Varvsvägen och Lotsvägen, tillkom under 1900-talets andra hälft i samband med att området kring vägen förtätades med ny bebyggelse.

I korsningen mellan Strandavägen och Varvsvägen har sedan 1800-talets mitt funnits handel och har därför fungerat som mötesplats. Idag finns en pizzeria på platsen, medan handelsverksamheten är försvunnen.

FASTIGHETSMÖNSTER

Fastigheterna inom området tillkom, som tidigare nämnts, under 1800-talets andra respektive 1900-talets första hälft. Majoriteten av fastigheterna har ännu sina former och avgränsningar intakta sedan tiden då de anlades. De äldre fastigheterna, längs med Strandavägen i områdets norra del, är långsmala och något oregelbundna i sin form, precis som på Nyemålas gamla ägor. I områdets södra del, där fastigheterna anlades under 1900-talet, är utformningen regelbunden och fastigheterna jämnstora. Liksom i Nyemåla är det några gårdar i Gissemåla som styckats av för att ge plats åt fritidshus och sommarvillor, vilka i det aktuella delområdet ligger utmed Varvsvägen.

I anslutning till udden Tillingenabben, där nuvarande småbåtshamnen ligger, anlade år 1847 Nils Ohlsson en vedgårds- och diversehandel samt påbörjade utskeppning av skogsprodukter. Marken hade han fått köpa av Gissemålabönderna. Kvar på platsen ligger fortfarande två magasinsbyggnader och en inspektorsbostad. I övrigt präglas platsen idag främst av den öppna lastageplan som finns kvar. Längst ner, strax söder om småbåtshamnen, ligger Nabbens rökeri som blivit en självklar mötesplats i Timmernabben.

BEBYGGELSE

Som helhet är delområdets bebyggelse något brokig, med en åldersmässig spridning och många olika typer av byggnader: stugor, villor, tvåfamiljshus och fritidshus. Byggnaderna är oftast en till två våningar höga. De flesta är uppförda i trä. På samma sätt som i Nyemåla finns det vissa inslag av reveterade byggnader längs med vägarna, en fasadbeklädnad som ofta har sitt ursprung i de om- eller nybyggnader som genomfördes omkring 1900-talets mitt. En stor del av byggnaderna i delområdets norra del, samt ett fåtal längst i söder, är i grunden mycket gamla. Många av byggnaderna, både bostadshus och andra, har moderniserats genom att takmaterial, fönster och dörrar bytts ut. Inom hela delområdet finns emellertid även ett antal exteriört välbevarade representanter för olika tider och stilideal. Där finns dessutom många byggnader som genom att de haft en speciell funktion i lokalsamhället besitter särskilda kulturhistoriska kvaliteter.

Bebyggelseutvecklingen inom delområdet kan i viss mån avläsas av bebyggelsens karaktär. I delområdets norra ände, utmed Strandavägen, hittar man riktigt gamla hus uppförda omkring 1800-talets mitt. Under denna period expanderade bebyggelsen i samhället tack vara varvens och trävaruindustrins etablerande. Dessa byggnader har alla omkring 1900-talets mitt genomgått moderniseringar

1808 års storskifteskarta över delområde B, Gissemålas tidigare ägor, lätt beskuren. Detta är den äldsta karta som visar Gissemålas bebyggelse. Bykärnan är markerad med en svart, streckad linje och ligger vid dagens korsning mellan Strandavägen och Varvsvägen. Inga av de byggnader som syns på kartan finns kvar idag, med undantag av den f.d. mangårdsbyggnaden på Gissemåla 1:130 som antagligen flyttats till sin nuvarande plats på norra sidan av Strandavägen i samband med storskiftet. På den här tiden var bebyggelsen koncentrerar till byns kärna, på samma sätt som i grannbyn Nyemåla. Så småningom spreds den norrut längs med Strandavägen och österut längs med Varvsvägen. På kartan från 1808 har Varvsvägen nästan exakt samma sträckning som idag, där den från korsningen med Strandavägen först viker av västerut för att sedan följa kusten söderut.

som i olika grad förändrat karaktären, men genom sin ålder och i många fall bevarade skala har de ändå ett högt kulturhistoriskt värde. Att många av husen bebotts av sjömän och kaptener, personer som representerar Timmernabbens funktion som sjöfartsamhälle, bidrar ytterligare till detta värde. Intill korsningen mellan Strandavägen och Varvsvägen, i det som tidigare var Gissemålas bykärna, ligger en av de mangårdsbyggnader som tidigare tillhörde Gissemåla by. Denna byggnad, som ligger på fastigheten Gissemåla 1:130, är en av Timmernabbens äldsta och bäst bevarade byggnader.

Vidare utmed Sjövägen och Varvsvägen kan man se att bebyggelsen får ett allt större inslag av yngre sommarvillor ju längre söderut man kommer. Dessa sommarvillor är i sin skala något större än de äldre byggnaderna längs med Strandavägen. De har en relativt enhetlig utformning med brutna tak och locklistpanel, även om byggnader med en annan utformning också förekommer. Byggåren varierar från 1920-talet fram till 1950-talet, årtionden som hör samman med Timmernabbens epok som semesterort. Flera av dessa byggnader har genomgått moderniseringar under senare tid, men några välbevarade exempel finns ännu kvar. Vissa byggnader inom området har tidigare haft funktioner som pensionat eller caféer, verksamheter som också kan förknippas med semesterortsepoken. Här finns också exempel på byggnader som haft offentliga och samhällsviktiga funktioner. I norra änden av Sjövägen ligger den byggnad som uppfördes för EFS-stiftelsen (Evangelistiska Fosterlands Stiftelsen). Denna byggnad har en starkt nationalromantisk prägel med brant taklutning och småspröjsade fönster. Vidare söderut, vid Varsvägens östra sida, ligger ett bostadshus som är uppfört av lotsen på ön Matske. Även denna byggnad har en nationalromantisk prägel med en mycket speciell utformning. Bostadshuset har bl.a. ett utkikstorn som lotsen kunde sitta i för att se ut över sundet. På Matske finns fortfarande en liten lotsstuga kvar, som tillsammans med lotsbostaden vid Varvsvägen, fortfarande ägs av hans ättlingar.

Det är också längs med Varvsvägen som resterna av Nils Ohlssons virkeshandel och handelsbod vid Tillingenabben, nuvarande småbåtshamnen, återfinns. De byggnader som bevarats är en inspektorsbostad uppförd 1926, kallad ”Speckevillan”, samt två magasinsbyggnader från 1860-talet. Strax söder om småbåtshamnen ligger också den äldre ladugårdbyggnad som idag huserar Nabbens rökeri.

Längst söderut i delområdet, där det löper ut en kort tvärgata mot öster från Varsvägen, låg tidigare det s.k. Danska varvet. Platsen kallas Varvsudden. Här finns inga spår efter varvsrörelsen kvar, men på platsen ligger några äldre, mycket välbevarade bostadshus med tillhörande uthus. Ett av de äldre husen utmed tvärgatan revs och ersattes med ett nytt bostadshus under 1990-talet, vilket förtar helhetsupplevelsen något. De kvarvarande gamla byggnader är dock viktiga representanter för Timmernabbens tidiga utveckling.

Utmed den sträcka av Varvsvägen som löper i öst-västlig riktning från korsningen med Sjövägen mot Strandavägen ligger en del äldre byggnader som tillkommit från omkring 1850 fram till 1900-talets början. De flesta av dessa byggnader är kraftigt förändrade och ombyggda, med undantag av ett mindre bostadshus som tidigare huserat bageri.

Längs med Lotsvägen och Genvägen finns bebyggelse som härstammar från den förtätning av samhället som skedde omkring 1900-talets mitt. Flera av dessa byggnader är välbevarade representanter för den tidens arkitektur. Äldre bebyggelse förekommer också, men genomgripande ombyggnader har förändrat karaktären så mycket att det är svårt att förstå dess ålder idag.

Bebyggelsen längs med Övre vägen, som löper parallellt med Varvsvägen, präglas främst av den fritidsbebyggelse som tillkom under 1900-talets första hälft och mitt. Husen karaktäriseras främst av sin relativt blygsamma skala och är sällan mer än en våning hög. Det vanligaste fasadmaterialet är liggande panel, som oftast målats röd med vita knutar och foder. Flera av dessa fritidshus är fortfarande mycket välbevarade med många originaldetaljer kvar.

Inom delområdet finns också några exempel på funktionalismens villor i två våningar med reveterade eller panelbeklädda fasader. Några av dessa har sannolikt varit tvåfamiljshus från början.

Vy över delar av Gissemålaviken med fajansfabriken och tillhörande omgivning. Fotot är taget från söder mot norr, omkring sekelskiftet 1900. Till höger i bild syns fajansfabriken och dess tillhörande byggnader, varav de flesta idag har ersatts med nyare fabriksbyggnader. Till vänster skymtar byggnaderna på fastigheterna Gissemåla 1:88 och Gissemåla 1:87, varav den senare fortfarande idag är relativt välbevarad. Foto: Kalmar läns museum (KLM_Ålem230ck).

Flygbild över Timmernabben år 1935. I förgrunden syns tvärgatan Danska vägen med de två parallellgatorna Övre vägen och Varvsvägen som fortsätter norrut. Mycket förtätningar av området har skett sedan 1935, men majoriteten av byggnaderna längs Varvsvägen fanns redan på den här tiden. Den idag öppna planen i anslutning till småbåtshamnen är täckt av virke från sågen. Foto: Kalmar läns museum (KLM_L-E332-1935).

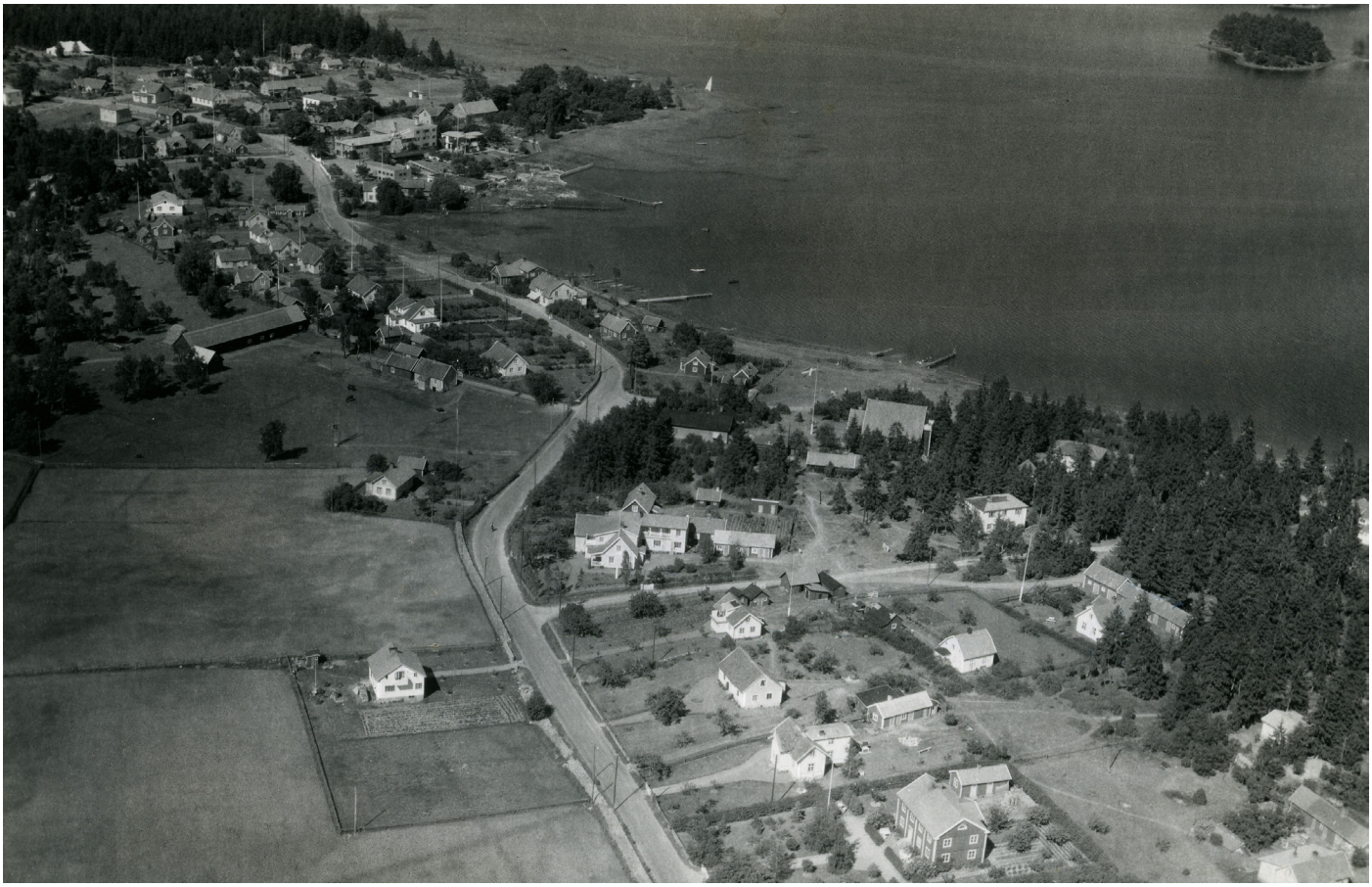

Flygbild över norra delen av Gissemålas ägor år 1947. I mitten av bilden syns Strandavägen som slingrar sig fram. Mycket av bebyggelsen har genomgått större förändringar sedan fotot togs och kan därför vara svår att känna igen idag. Foto: Kalmar läns museum (KLM_L-K330).

LANDSKAP OCH ARKEOLOGI
DELOMRÅDE B

I delområde B inkluderas området som tidigare utgjorde Gissemåla by, samt udden som utgjorde byns gamla lastageplats Tillingenabben. Denna landsyta steg upp ur havet under järnåldern, strandlinjen låg då endast några meter över dagens. Geologin i området har formats av inlandsisen. Åsen som Strandavägen går längst med idag uppstod då inlandsisens isälvar lämnade kvar isälvssediment på platsen. Jordtypen är markerad med grönt på kartan nedan. I övrigt består denna del av Timmernabben främst av sandig morän och postglacial sand.

På fastigheten där Gabriel Keramik har sin verksamhet idag har keramiktillverkning bedrivits sedan 1800-talet. Verksamheten har sedan starten och fram till 1970-1980-talet använt rester av skärv från verksamheten som fyllnadsmaterial som efterhand lagts ut på tidigare sjöbotten. Resterna utav keramiktillverkningen användes både för utökning av landyta och för höjning av markyta. I samband med att fabrikslokalerna brann under 1930-talet har troligtvis även tegelrester använts till utfyllnad i viken. Utfyllnaden är markerad med vit färg med svarta ränder i kartan nedan.

En bit söder ifrån delområde B ligger en fornlämning som består av ett gravfält och två labyrinter. En av labyrinterna är väldigt välbevarad. Den är 7 meter i diameter och består av sju varv stenar. Den andra labyrinten är nästan helt förstörd med ett gropigt mittparti. Gravfältet på platsen består av cirka 8 fornlämningar som till största del består av stensättningar. Stensättningarnas delvis ringa höjd och oklara begränsning tyder på att ytterligare stensättningar döljer sig under jorden inom gravområdet.

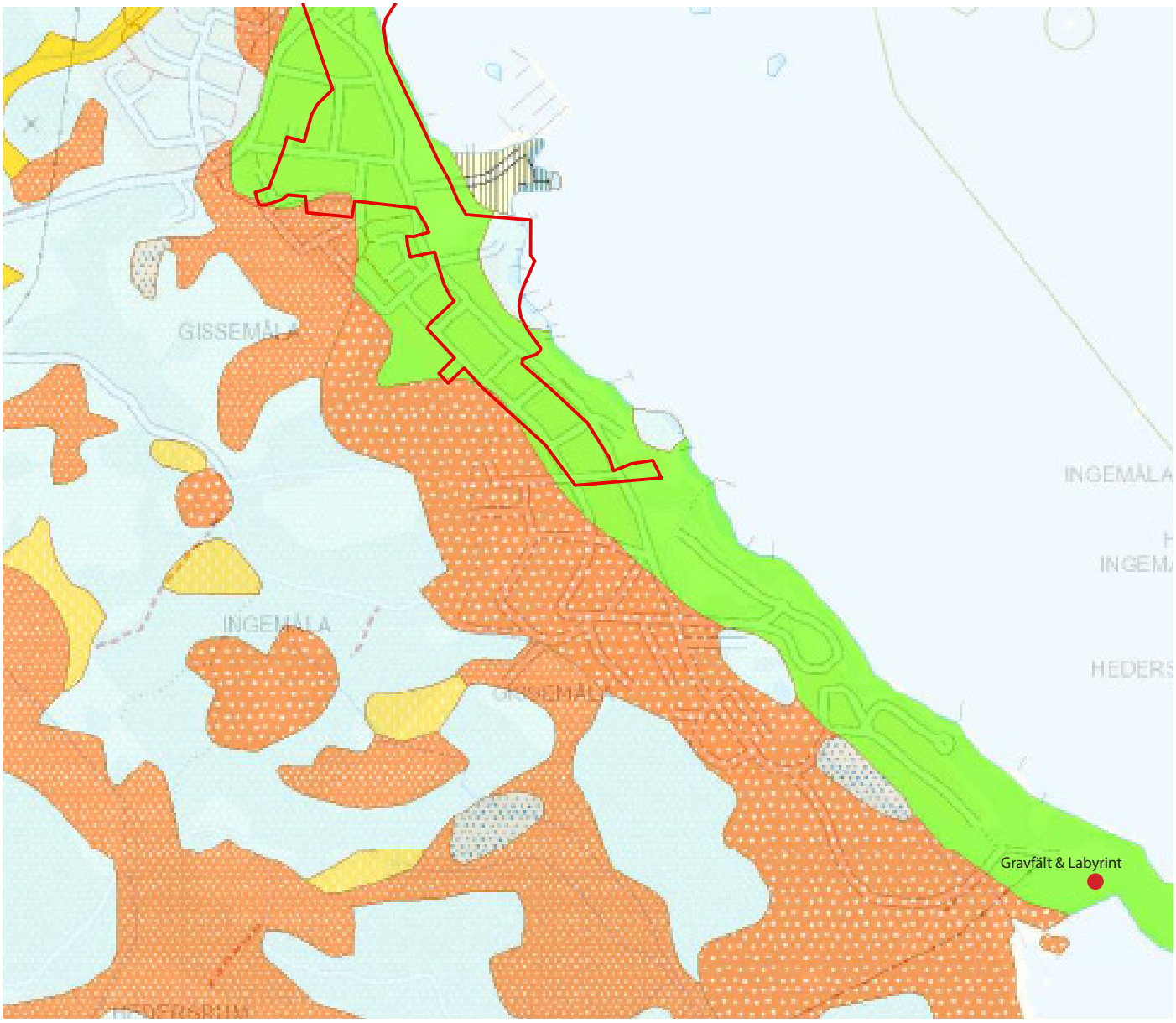

Grön färg: Isälvssediment, Orange färg med vita prickar: Postglacial sand, Ljusblå färg: Sandig morän, Gul färg med blå prickar: lergyttja, Röd färg: Urberg, Gul färg med vita prickar: Postglacial silt, Vit färg med ränder: Fyllning, Grå färg med blå prickar: kärrtorv.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN DELOMRÅDE B
GISSEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR

SAMMANFATTNING, VÄRDEBESKRIVNING

Inom delområde B, Gissemålas tidigare ägor, finns en bebyggelsemiljö som spänner över drygt 150 år, från sekelskiftet 1800 fram till 1960-talet. Medan de södra delarna av område B inte har någon helt enhetlig tidskaraktär, präglas delområdets norra parti starkt av perioden kring 1800-talets mitt, trots att dessa byggnader har genomgått förändringar under 1900-talet. Gissemåla by, med sin lastageplats vid Varvsudden, utgör grunden.

I den norra delen, där bebyggelsen tillkommit längs med Strandavägen i samband med Timmernabbens expansion under 1850-talet, kan det kulturhistoriska värdet knytas till denna vägs sträckning samt till byggnadernas ålder och bevarade skala. Denna bebyggelse uttrycker som helhet ännu med tydlighet ortens historia som ett mindre kust- och sjöfartssamhälle. De byggnader som har en koppling till sjöfarten kan därmed tillskrivas ett särskilt kulturhistoriskt värde. Det var också vid den här expansionen som Nyemåla och Gissemåla började knytas samman med bebyggelse och affärsrörelser längs med Strandavägen, och bilda det som vi idag känner som Timmernabben. Ett högt kulturhistoriskt värde tillskrivs även den bevarade mangårdsbyggnad som ligger kvar i det läge som tidigare var Gissemålas bykärna, vid korsningen Strandavägen – Varvsvägen.

Delområdets nästa expansion och utveckling skedde under 1900-talets första hälft då Timmernabben blev en populär semesterort. Bebyggelsen spreds då söderut längs med kusten och Varvsvägen på områden som tidigare till stora delar varit obebyggda. Genom att gårdarna i Gissemåla sålde delar av sin mark möjliggjordes anläggandet av fastigheter för villor och fritidshus. Denna bebyggelseutveckling är fortfarande utläsbar och viktig för förståelsen av Timmernabbens utveckling. I denna del av området återfinns också ett par byggnader med utpräglad arkitektur som hör ihop med dess funktion som offentlig eller samhällsviktig byggnad. Hit räknas EFS-stiftelsens byggnad och lotsbostaden.

I delområdet finns ett antal byggnader med höga exteriöra äkthetsvärden som på ett tydligt sätt belyser olika aspekter av äldre och nyare tiders byggnadsskick. Till skillnad från område A finns det dock en relativt tydlig brytpunkt mellan den äldre bebyggelsen längs med Strandavägen/ Gissemålas gamla bykärna respektive Varvsvägen/Övre vägen, vilket tydliggör de två större byggnadsexpansioner som skett i området.

De två bevarade magasinsbyggnaderna och ”Speckevillan” vid Varvsvägen, intill Tillingenabben, är viktiga historiska markörer och byggnader med ett särpräglat och omsorgsfullt utformat yttre från 1800-talets andra hälft respektive det tidiga 1900-talet. Även Nabbens rökeri, som ligger i en äldre ladugårdsbyggnad, besitter trots större om- och tillbyggnader ett kulturhistoriskt värde som en representant för fiskets betydelse i ett sjöfartsamhälle. Rökeriet med sin restaurang är samtidigt en viktig plats för dagens invånare på orten.

Varvsvägen, tillsammans med Strandavägen, är de äldsta i området och har varit av stor betydelse för hur bebyggelsestrukturen i området ser ut idag. De representerar en brytpunkt, där orten övergick från en sjöfartsort till en semesterort. Korsningen mellan dessa vägar, där Gissemålas bykärna tidigare låg, har sedan länge varit en viktig knutpunkt där människor mötts. Dessa två vägar, tillsammans med de mindre vägar som tillkom i samband med fritidshusbebyggelsen under 1900-talets första hälft, bär därför på ett högt kulturhistoriskt värde.

KULTURMILJÖSKYDD, DELOMRÅDE B; GISSEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR

- Området och byggnaderna får förändras, men inte förvanskas. Berörda fastighetsägare bör informeras om detta och vad det innebär. Vid lovgivning och planläggning bör antikvarisk hänsyn tas, vilket motiverar att särskilda antikvariska kunskapsunderlag upprättas.

- Nya detaljplaner inom delområdet bör beakta och skydda bebyggelsens kulturhistoriska värden, exempelvis genom begränsning av byggrätten, utökad bygglovsplikt, rivningsförbud och/eller särskilda varsamhets- eller skyddsbestämmelser.

- De kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnaderna inom delområdet får inte förvanskas (PBL 8 kap 13 §). Underhåll av kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader ska utföras så att de särskilda värdena bevaras (PBL 8 kap 14 §).

- Kulturhistoriskt särskilt värdefulla eller värdefulla byggnader bör inte rivas eller flyttas. (PBL 9 kap 34 §). Alla exteriöra ändringar på dessa byggnader bör godkännas genom beslut om bygglov. Sådana ändringar kan vara kulörändringar, byten av yttertak, fasader, fönster och ytterdörrar, eller uppsättning av skyltar, samt tillägg av balkonger och takkupor.

- Alla byggnader omfattas av varsamhetskravet i Plan- och Bygglagen (PBL 8 kap 17 §). Detta innebär att ändring av en byggnad alltid ska utföras varsamt, så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara dess kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Även underhållet av en byggnad ska anpassas till dessa värden och till omgivningens karaktär (PBL 8 kap 14 §).

RIKTLINJER KULTURMILJÖ, DELOMRÅDE B; GISSEMÅLAS TIDIGARE ÄGOR

- Delområdets gatu-, kvarters och fastighetstruktur bör bevaras. Fastighetssammanslagningar och avstyckningar bör motverkas.

- Den nära relationen mellan samhället och Östersjön bör värnas och framhävas. Utblickarna mot vattnet från Strandavägen, Sjövägen och delar av Varvsvägen, samt tvärgatorna Badstigen, Briggstigen och Barkstigen bör inte byggas för. Ytterligare utfyllnader i Gissemålaviken bör undvikas.

- Områdets topografi med en svag lutning från fastigheterna och ner mot Gissemålaviken bör inte otydliggöras genom byggnation eller urschaktning. Exempelvis bör byggnadshöjden inom fastigheten inte ökas markant från Strandavägen, Sjövägen samt Varvsvägen och österut.

- Nya byggnader bör inordnas i den befintliga fastighetsstrukturen och placeras en bit indragna från fastighetsgränserna mot gatorna. Nya byggnader bör anpassas till den befintliga bebyggelsens skala i fråga om byggnadernas höjd, bredd och djup.

- Byggnader mot Strandavägen bör inte överstiga 1 ½ våning i höjd.

- Byggnader mot Sjövägen och Varvsvägen bör inte överstiga 2 våningar i höjd.

- Planen i anslutning till småbåtshamnen, där sågverket tidigare var etablerat, bör inte bebyggas ytterligare, utan magasinsbyggnaderna ska vara tydligt exponerade mot Varvsvägen.

- Byggnaderna bör ha en traditionell fönstersättning med ett fåtal fönstertyper som omsluts av byggnadernas fasadmaterial.

- Mot Strandavägen, Sjövägen och Varvsvägen bör fönster vara av trä och av traditionell modell med sidohängda bågar.

- Mot Strandavägen, Sjövägen och Varvsvägen bör inte altaner, permanenta uteplatser, vindfång eller andra störande utbyggnader tillåtas. Dessa bör förläggas på fastigheternas baksidor.

- Yttertak bör utföras som sadeltak eller som brutna tak. Yttertak bör beläggas med lertegelpannor, såtillvida taket inte av tradition haft ett annat material, som falsad plåt eller papp, vilket då kan vara att föredra.

- Fasader som vetter ut mot vägarna bör ha en i huvudsak obruten takfot. Takkupor och större takfönster bör undvikas, om detta inte är originaldetaljer som alltid funnits på byggnaden.

- Fasader kan med fördel utföras i ljust avfärgad puts, alternativt oljefärgsmålad i husets aktuella kulör eller rödfärgad träpanel.

- Äldre trädgårdsanläggningar med fruktträd, grusgångar, kalkstensgångar, bersåer och andra äldre växter bör bevaras. Hårdgjorda ytor eller modern marksten bör undvikas.

- Fastigheterna bör mot Strandavägen, Sjövägen och Varvsvägen avgränsas med staket eller lägre häckar, inte med plank eller höga häckar. Värna om äldre staket, grindar och grindstolpar.

- Inga tillbyggnader bör tillåtas ut mot Strandavägen, Sjövägen och Varvsvägen. Tillbyggnader inom delområdet bör göras så att de äldre byggnadskropparna fortfarande framträder tydligt.

Strandavägen i delområdets norra del. Vägen har samma sträckning idag som för 300 år sedan och bostadshusen som ligger på den västra sidan om vägen (till höger i bild) är nästan alla uppförda under 1800-talet.

Till vänster: Lotsbostaden på Gissemåla 1:120 är uppfört mellan 1914 och 1916 och har en mycket speciell utformning, med bl.a. ett utkikstorn högst upp. Till höger: mangårdsbyggnad till en av gårdarna i Gissemåla by. Bostadshuset ligger i sitt ursprungsläge (Gissemåla 1:130) och är ett av Timmernabbens äldsta och bäst bevarade hus.

Varvsvägen är en annan väg i Timmernabben som har relativt gamla anor, åtminstone sedan 1800-talets början. Den har dock aldrig har varit en huvudväg på samma sätt som Strandavägen. Längs vägen ligger flera sommarvillor med brutna tak i 1920-talsstil. Längs den Övre vägen som löper parallellt med Varvsvägen finns exempel på mindre fritidshus.

Resterna efter Nils Ohlssons virkeshandel vid Tillingenabben, som senare blev sågverk och nu enbart är en öppen plan intill småbåtshamnen. De byggnader som finns kvar är en inspektorsbostad uppförd 1926, kallad "Speckevillan", till vänster i bild, samt två magasinsbyggnader från 1860-talet.

Vy mot Gissemålavikens södra del. Till höger i bild skymtar Nabbens rökeri, en viktig mötesplats i dagens Timmernabben.

BEDÖMNINGSKRITERIER/ URVALSPROCESSEN

Riksantikvarieämbetet ger följande definition av ”kulturhistoriskt värde”, som inte gäller byggnader specifikt, utan är mer generell och utan skala:

Kulturhistoriskt värde består i de möjligheter materiella och immateriella företeelser kan ge vad gäller att inhämta och förmedla kunskaper om och förståelse av olika skeenden och sammanhang - samt därigenom människors livsvillkor i skilda tider, inklusive de förhållanden som råder idag.

Applicerat på byggnader, och med ett vardagligare språk, kan en byggnads kulturhistoriska värde sägas bero av den historiska kunskap som finns ”lagrad” i byggnaden, både sådant som är synligt och sådant som man inte kan se. Ju bättre byggnaden bidrar till möjligheterna att upptäcka, utvinna, avläsa och förstå en bredd av kulturhistorisk kunskap desto högre är dess kulturhistoriska värde. Det kulturhistoriska värdet av en byggnad eller bebyggelsemiljö är ett sammansatt värde som består av olika värdeaspekter, vilka dessutom ofta överlappar varandra. Värdet vilar både på byggnadens historiska innehåll och på dess befintliga skick. Det historiska innehållet utgörs dels av de större sammanhang som byggnaden kan sägas spegla, dels av byggnadens specifika historia.

Komplexiteten i begreppet ”kulturhistoriskt värde” gör att värdet kan beskrivas på många olika sätt. Riksantikvarieämbetet har utarbetat ett system för kulturhistorisk värdering av bebyggelse (Unnerbäck, 2002). I denna modell arbetas med ett tiotal dokumentvärden, som beskriver byggnadernas historiska egenskaper, och ett tiotal upplevelsevärden, som beskriver estetiskt och socialt engagerande egenskaper hos desamma. Till detta kan en handfull förstärkande motiv kopplas. Värdet bedöms nationellt, regionalt och lokalt. Riksantikvarieämbetets system är bra, inte minst eftersom det tydliggör så många aspekter av det kulturhistoriska värdet. Det har dock ansetts för detaljerat och komplicerat för detta arbete, där snabbhet och överblickbarhet både i själva arbetet och i den färdiga produkten satts i centrum. Begreppsapparaten har här reducerats till fem värdetermer som kortfattat förmedlar de viktigaste kulturhistoriska värdeaspekterna hos de utpekade fastigheterna:

- Ålder
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Det bör understrykas att det är de centrala kulturhistoriska värdeaspekterna hos varje utvald fastighet som beskrivs i en punktlista med dessa termer. Den ska ge de främsta motiven för utpekandet och syftar inte till en heltäckande beskrivning av byggnadernas kulturhistoriska värde. Utöver punktlistan finns ett par meningar som kortfattat beskriver fastighetens främsta kulturhistoriska värden. Det bör även påpekas att antalet värdepunkter i en utpekad byggnads punktlista inte säger något om hur högt det kulturhistoriska värdet av byggnaden är. En byggnad med en enda värdepunkt kan alltså ha ett mycket högt kulturhistoriskt värde, t.o.m. högre än ett annat objekt som har en värdelista om fem punkter.

ÅLDER

I detta arbete har alla byggnader som är uppförda innan 1875, d.v.s. äldre än cirka 150 år, tillskrivits detta värde. Gamla byggnader, oavsett om de är välbevarade, lätt eller kraftigt ändrade, har alltid en form av historiskt äkthetsvärde, samt ett värde som historiska källor. Husen har kanske legat på samma plats i ett par hundra år. Det finns ett värde i att de är genuint gamla och inte historiska pastischer, det vill säga kopior av äldre byggnader. Jämför ”det här huset har legat här sedan 1700-talet” med ”det här huset ser precis ut som ett hus som låg här tidigare som var från 1700-talet”. Gamla, ändrade byggnader med låga exteriöra kulturhistoriska värden bidrar vanligen till den historiska upplevelsen av en miljö, genom att de uttrycker sin ålder exempelvis genom skala, form och placering. De har även ett källvärde, som stiger med byggnadernas ålder, eftersom de innehåller fakta om historiska förhållanden som vi inte är så bekanta med. Den information som finns lagrad i byggnadsdelar som inte är direkt synliga som i stommen, i dolda historiska ytskikt etc. berättar inte bara om det enskilda huset och om dem som använt det, utan också om en mer allmän utveckling. Byggnader som tillskrivits detta värde bör inte rivas eller flyttas. Värdet kan inte återskapas.

ÄKTHETSVÄRDE

Äkthetsvärde innebär i detta arbete att byggnaden är exteriört välbevarat ur antikvarisk synvinkel, d.v.s. att många av husets ytskikt och yttre delar är i original eller i ett utförande som motsvarar original. Det gör att byggnaden förmedlar ”sin” tid på ett bra och trovärdigt sätt. Ofta är byggnaden samtidigt en bra representant för den rådande byggtekniken och den rådande arkitekturstilen vid tillkomsttiden. Den är med andra ord tidstypisk. Eftersom äldre generationer av hus genomgått fler renoveringar och ombyggnader än yngre generationer av hus, är det rimligt att ställa mycket högre krav på yngre hus avseende graden av originalskick för att de ska tillskrivas äkthetsvärde. Byggnader som är äldre än från ca 1960 har ansetts möjliga att peka ut enkom på grund av sina äkthetsvärden. Byggnader som tillkommit efter år 1960 har däremot inte pekas ut bara

för att de är välbevarade - det har även krävts andra skäl. Värdet kan vara svårt att återskapa, eftersom det kräver särskilda resurser (som kunskap, handlag och/eller byggnadsmaterial).

ARKITEKTURVÄRDE

Med detta värdebegrepp avses i detta sammanhang att byggnaden har någonting ”extra” i sin exteriöra utformning - en särpräglad form, uttrycksfulla fasader, vackra material eller omsorgsfullt utformade detaljer. Termen har använts för att beskriva de byggnader som har en så avvikande eller speciell arkitektur att de flesta känner igen dem, varmed de även fyller en funktion som ”landmärken” i det att de förknippas med platsen och orten. Många skulle troligen reagera om dessa byggnader förändrades eller försvann. Värdet kan i viss mån återskapas genom historiska kopior/liknande nybyggnader.

SAMHÄLLSHISTORISKT VÄRDE

Alla byggnader kan sägas besitta samhällshistoriska värden eftersom de i olika avseenden speglar samhällets historia, exempelvis genom sin byggnadsteknik, sin funktion eller sitt läge. I detta arbete har värdet dock främst tillskrivits byggnader som förmedlar en tydligt historisk dimension utöver det att de är tidstypiska till sin arkitektur. Det gör de vanligen genom att de kan knytas till en specifik historisk aktivitet eller genom att de tydligt speglar ålderdomliga förhållanden på den plats de befinner sig. De kan spegla större, generella skeenden typiska för samhällsutvecklingen i stort eller förmedla något om lokalhistoriska förhållanden, ofta både och. Många gånger rör det sig om byggnader som har eller har haft någon form av offentlig funktion. De utmärker sig därför ofta även genom att ha en speciell utformning d.v.s. ”Arkitekturvärde” Ibland rör det sig om byggnader som framstår som ålderdomliga i sin miljö, som en kvarvarande rest av ett äldre sammanhang. Byggnader som tillskrivits detta värde bör inte rivas eller flyttas. Värdet kan inte återskapas.

MILJÖSKAPANDE VÄRDE

Denna term betyder i detta arbete att byggnaden ingår i en miljö av en viss karaktär och att den förstärker denna karaktär. Det finns alltså liknande eller likåldriga byggnader i den omgivande miljön. En samlad karaktär ses som något positivt och ett område som är tidsmässigt och/eller gestaltningsmässigt enhetligt som bevarandevärt. Det är alltså endast de byggnader som på något sätt stärker områdets övergripande karaktär som tillskrivs detta värde, även om alla byggnader på något sätt bidrar till sin omgivning. Värdet kan i viss mån återskapas genom historiska kopior/liknande nybyggnader.

FAKTARUTOR MED IMMATERIELLA VÄRDEN

Utöver de fem värdekategorierna finns även blå faktarutor för vissa av de utpekade fastigheterna med information om händelser, eller om personer som är förknippade med platsen. Informationen kommer dels från boken ”Timmernabben – miljöer och människor i svunnen tid” av Bernt Åhlund (2004), dels från Timmernabbens samhällsförening, Ålems hembygdsförening och Stranda hembygdsförening och syftar till att återge historiska fakta som kan vara av intresse.

REFLEKTIONER KRING URVALSPROCESSEN

Kulturhistoriskt värde är ett sammansatt begrepp. Eftersom alla byggnader har ett kulturhistoriskt sammanhang, har de även någon form av kulturhistoriskt värde. I detta arbete pekas ett antal byggnader ut på grundval av graden av sitt kulturhistoriska värde, trots att kulturhistoriskt värde inte är något kvantitativt mätbart värde. Den kulturhistoriska värderingen utgör en bedömning och som sådan är den alltid i någon mån subjektiv. Det är därför inte helt enkelt att besvara frågan om vad som krävs av en byggnad för att den ska betecknas som en ”särskilt värdefull byggnad” ur kulturhistorisk synpunkt. I Boverkets byggregler (BBR 1:2213) preciseras genom ett s.k. allmänt råd begreppet ”särskilt värdefull byggnad” som en byggnad vars värde är så stort att dess bevarande kan sägas utgöra ett verkligt allmänt intresse. Det kan vara byggnader som:

- tydliggör tidigare samhällsförhållanden.
- tydliggör samhällsutvecklingen.
- utgör en källa till kunskap om äldre material och teknik.
- uppvisar särskilda estetiska kvaliteter eller har en hög ambitionsnivå med avseende på arkitektonisk gestaltning.
- värderas högt i ett lokalt sammanhang, då den ex. haft stor betydelse i ortens sociala liv eller för ortens identitet eller i lokala traditioner.

Där sägs även att i begreppet särskilt värdefull byggnad ligger att byggnaden särskilt väl ska belysa ett visst förhållande eller i sitt sammanhang ha få motsvarigheter som kan belysa samma förhållande, samt att byggnader från tiden före 1920-talets bebyggelseexpansion, som har sin huvudsakliga karaktär bevarad, idag utgör en så begränsad del av byggnadsbeståndet att flertalet av dem kan antas uppfylla något av kriterierna för särskilt värdefull byggnad.

På grund av de högt ställda kraven på de kulturhistoriskt ”särskilt värdefulla byggnaderna” pekas i detta arbete även

byggnader i en lägre värdegrad ut, de ”värdefulla”. Det kan exempelvis röra sig om delvis förvanskade byggnader som relativt enkelt kan återfå höga originalvärden (ex. genom att man tar bort en utvändig tilläggsisolering) eller byggnader som, trots att de delvis förvanskats, har ett starkt tidsuttryck eller ett starkt arkitektoniskt uttryck och som har en stor betydelse för miljön och stadsbilden. Det kan även handla om äldre byggnader som är välbevarade, men har ett svagare formmässigt uttryck.

De värderingar som gjorts baseras i hög grad på bedömningar av byggnadernas ålder och yttre skick. Med detta som utgångspunkt har därefter en samlad bedömning gjorts som även tar hänsyn till övriga värdekriterier och förhållanden.

Slutligen måste läsare vara medvetna om att denna inventering, liksom inventeringar i allmänhet, beskriver tillståndet vid en viss tidpunkt. Den är att betrakta som en färskvara och kommer att behöva uppdateras, eftersom både verkligheten och våra värderingar förändras. Vid revideringar kan det komma att vara särskilt relevant att se över gruppen av kulturhistoriskt värdefulla byggnader (s. 60).

KULTURHISTORISKT INTRESSANTA BYGGNADER

I detta kapitel listas alla fastigheter där kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader, och kulturhistoriskt värdefulla byggnader pekats ut. För varje fastighet finns ett antal uppgifter såsom nybyggnadsår, användningsområde, vilka av de fem värden som bebyggelsen besitter, samt en sammanfattande löptext som beskriver fastigheten.

I kapitlet listas först de särskilt värdefulla byggnaderna, sedan de värdefulla byggnaderna. Ordningen är efter fastighetsbeteckningen som är knuten till kvartersnamnet.

För varje fastighet har även en ålder för huvudbyggnaden uppskattats, i vissa fall även för komplementbyggnader. Denna uppskattning är baserad på okulär besiktning av byggnadsantikvarie och i efterhand kontrollerad mot historiska kartor. I vissa fall har åldern kunnat hämtas från 1982 års kulturhistoriska analys och 2003 års Kulturminnesvårdsprogram. Då flertalet av de utpekade byggnaderna är så pass gamla finns i de allra flesta fall inga exakta år dokumenterade för uppförandet. Men genom att jämföra med historiska kartor (och se om byggnaden stod där då) samt okulär besiktning (byggnadsstil) kan en uppskattad ålder erhållas.

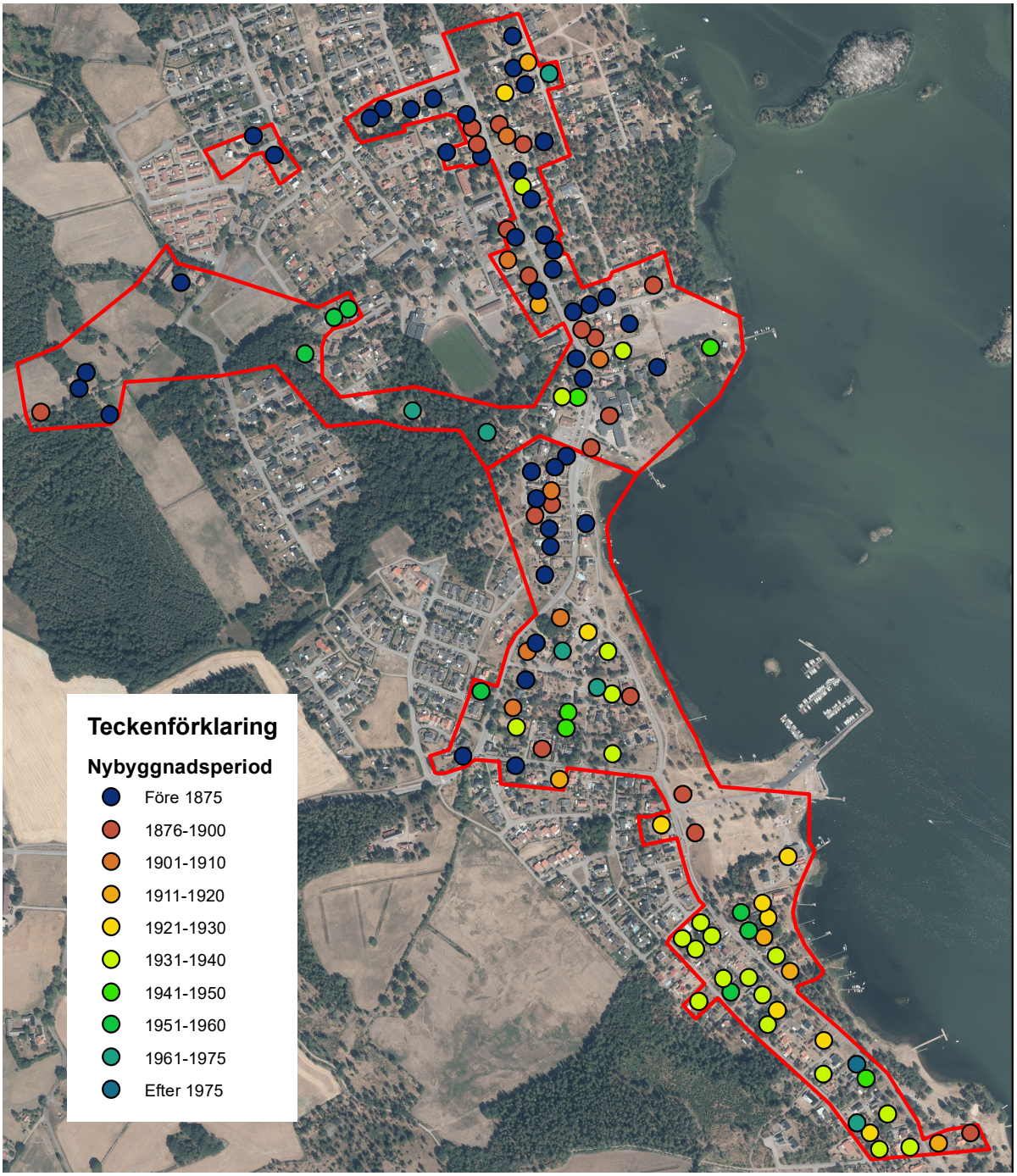

Kartan visar de utpekade byggnaderna inom området samt när de uppfördes.

Gissemåla 1:13

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, lertegeltak och skorsten. Fönstren bör fortsatt vara av trä och sidohängda. På tomten finns två mindre timmerstugor av hög ålder, samt ett uthus som alla är viktiga för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Den ena av de två timmerstugorna på tomten är det ursprungliga privata vakthus som stod på Lotsholmen. Vakthuset flyttades iland av lotsen Sjöstrand sedan det blivit överflödigt efter att den nya stugan uppförts på Lotsholmen 1884.

Gissemåla 1:15

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader, fönster och dörrar. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. På tomten finns en uthuslänga och en jordkällare som båda är viktiga för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Beboddes under en tid av bagaremästaren Karl Linde med familj, som bakade i uthuslängan på gården. Brödet och konditorivarorna såldes från en butik i bostadshuset.

E129 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

Gissemåla 1:20

Bostadshus, ca 1860

-
- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har äkthetsvärden. Värna om husets skala, fönstersättning, stengrund och öppna veranda. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. Likaså kan husets ursprungliga locklistpanel återställas. På tomten finns ett välbevarat uthus som är viktigt för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: På 1950-talet beboddes huset av sjömannen Rickard Karlsson.

Gissemåla 1:33

Bostadshus, ca 1876-1900
Bostadshus, före 1875
Gårdshus, ca 1876-1900

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde

Fastighet med två välbevarade äldre stugor och tillhörande gårdshus. Ena stugan, uppförd under perioden 1876–1900, har bevarad kilsågad panel med en variation av lock och locklister. Denna stuga har också originalfönster och en äldre trädörr, detaljer som är viktiga för karaktären.

Den andra stugan är den äldsta och är uppfört under 1800-talets första hälft. Denna genomgick en renovering i början av 1970-talet. Byggnaden har några detaljer som är viktiga att värna: skalan, träfönstren, locklistpanelen och skorstenen.

På gården finns också ett uthus med en äldre pardörr, som under senare tid delats för att nyttjas som två enkeldörrar. Uthuset är viktigt för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:40

Bostadshus, 1917

- Arkitekturvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, fönster och panel. Tillbyggnad som i hög grad anpassats till den befintliga byggnaden. På tomten finns ett välbevarat uthus, från samma tid som bostadshuset, som är viktigt för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:43

Bostadshus, ca 1921-1930

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, fönster, veranda, locklistpanel och lertegeltak. På tomten finns också ett uthus och en öppen paviljong som är viktiga för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:51

Bostadshus, ca 1911-1920
Gårdshus, ca 1911-1920
Ryggåsstuga, före 1875
Jordkällare, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde

Fastighet med två generationers byggnader. Ett mycket välbevarat bostadshus från 1910-talet som utgör ett utmärkt exempel på en villa i jugendarkitektur. Detaljer som fönstren, verandan, dörrarna, lertegeltaket och de putsade fasaderna är viktiga att bevara. Till bostadshuset hör ett långsmalt, välbevarat gårdshus som är viktigt för fastighetens karaktär.

En ålderdomlig ryggåsstuga med höga äkthetsvärden, där stugans skala, den kilsågad panelen, de äldre fönstren, pardörren, det enkupiga lertegeltaket och skorsten utgör viktiga detaljer. Till stugan hör en jordkällare med åstak som täckts av lertegel, också viktig för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:56

Bostadshus, ca 1921-1930

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, fönster, veranda med snickeridetaljer, locklistpanel och lertegeltak. Bostadshuset besitter ett arkitekturvärde som ett tydligt exempel på 1920-talsarkitektur.

Gissemåla 1:57

Bostadshus, 1939

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, fönster och starka symmetriska uttryck.

Gissemåla 1:65

Bostadshus, 1930

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, fönster, lertegeltak samt locklistpanel. På tomten finns ett välbevarat uthus som är viktigt för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:67

Två fritidshus, ca 1951-1960 samt 1932

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med två välbevarade fritidshus. Båda fritidshusen har höga äkthetsvärden och ett miljöskapande värde i närområdet som präglas av denna typ av småskaliga fritidsbebyggelse från 1900-talets mitt.

Gissemåla 1:76

Fritidshus, 1938

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat fritidshus som har höga äkthetsvärden samt ett miljöskapande värde i närområdet som präglas av denna typ av småskaliga fritidsbebyggelse från 1900-talets mitt.

Gissemåla 1:83

F.d. kyrkobyggnad, ca 1921-1930

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med en välbevarad byggnad med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, originalfönster och dörrar samt lertegeltak. Byggnaden har byggts till på 1970-talet. På tomten finns en välbevarad stuga samt två uthus som båda är viktiga för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: F.d. EFS-stiftelsens (Evangelistiska Fosterlands Stiftelsen) lokaler. Interiört är byggnaden idag ombyggd till lägenheter.

Gissemåla 1:87

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har vissa äkthetsvärden. Värna om husets skala, träfönster och fönstersättning, locklistpanel, stengrund och skorsten. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering.

E134 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

Gissemåla 1:88

Bostadshus, ca 1860

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har vissa äkthetsvärden. Huset fick delar av sitt nuvarande utseende vid en renovering på 1940-talet. Värna om husets skala, träfönster och fönstersättning, locklistpanel, stengrund och skorsten. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. Likaså kan den tillagda verandan och balkongens räcke målas in i husets fasadkulör. På tomten finns ett uthus som är viktigt för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Huset ägdes under 1900-talets mitt av sjökapten Einar Söderberg.

Gissemåla 1:90

Bostadshus, 1935

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, locklistpanel, fönster, dörrar med speciellt utformade foder och det enkupiga lertegeltaket. På tomten finns ett garage/uthus med samma karaktär som bostadshuset och är därför en viktig del av helheten.

Gissemåla 1:98

Bostadshus, 1939

- Äkthetsvärde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader, originalfönster och dörrar samt taket med röda betongpannor och skorsten. Omkringliggande, tidstypisk trädgård med järnstaket, terrasseringar, träd och planteringar som är viktig för karaktären.

Gissemåla 1:105

Bostadshus, 1950

- Äkthetsvärde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader, originalfönster och dörrar samt lertegeltak.

Gissemåla 1:107

Bostadshus, 1951

- Äkthetsvärde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader, originalfönster och dörrar, lertegeltak, frontespis samt öppna veranda med ovanliggande balkong.

Gissemåla 1:119

Bostadshus, 1926

- Arkitekturvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, fönster med fönsterluckor, verandan samt locklistpanel med markerade knutar. Bostadshuset besitter ett arkitekturvärde som ett tydligt exempel på 1920-talsklassicism.

Gissemåla 1:120

Bostadshus, 1914-1916

- Arkitekturvärde
- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med f.d. lotsbostad som tillhört lotsen på ön Matske. Bostadshuset är mycket välbevarat med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala och speciella utformning, originalfönster och dörrar, liggande panel och tak med röda tegelpannor. Bostadshuset besitter ett arkitekturvärde i och med sin speciella utformning, som tillsammans med utkikstornet skvallrar om dess ursprung som lotsbostad. Mycket välbevarad interiör. Bland annat finns flera kakelugnar från Kalmar Kakelugnsfabrik. På tomten finns ett välbevarat uthus/brygghus samt en mindre stuga från 1950-talet, båda viktiga att bevara.

Gissemåla 1:129

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, fönster och den öppna verandan. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. På tomten finns en välbevarad uthuslänga som är viktig för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Byggnaden köptes 1906 av skepparen Karl Löfström och dennes hustru Anna. Anna förestod ortens telefon- och telegrafstation ändra fram till 1921. Därefter lät Anna bygga till huset mot norr och startade en pensionatsrörelse; Löfströms pensionat.

Löfströms pensionat såldes till EFS-stiftelsen (Evangelistiska Fosterlands Stiftelsen) 1946, byggdes sedan om till privatägda lägenheter.

Gissemåla 1:130

Bostadshus, ca 1820

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, locklistpanelen, de äldre fönstren, pardörren, det enkupiga lertegeltaket och skorstenen. På tomten finns två mycket välbevarade uthuslängor (varav den ena är ihopbyggd med bostadshuset) som båda är viktiga för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Tidigare mangårdsbyggnad till Gården Gissemåla 1:4 3/32-dels mantal kronoskatte. Ska vara ett av Timmernabbens äldsta hus.

Gissemåla 1:164

Bostadshus, ca 1961-1975

- Äkthetsvärde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, röda fasadtegel, originalfönster och dörrar.

Gissemåla 1:197

Bostadshus, ca 1860

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

”Strömsbergs gård” med ett bostadshus och en undantagsstuga där den senare har höga äkthetsvärden och är främsta värdebärare av gårdens kulturhistoriska värde. Värna om undantagsstugans skala, kilsågade locklistpanel, fönster, dörrar och lertegeltak med skorsten. Bredvid undantagshuset finns ett mycket välbevarat uthus som också har höga äkthetsvärden och som är viktigt för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:198

Magasinsbyggnad, ca 1860-1880

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat magasin, uppfört i korsvirkesteknik. Värna om byggnadens skala, fönsterluckor, fönstergaller, lertegeltak och korsvirkeskonstruktion. Den nya dörren på västra fasaden kan med fördel bytas/målas om så att den får samma bruna kulör som korsvirkesstolparna.

Immateriellt värde: Uppfördes i samband med anläggandet av virkeshandeln på Tillingenabben.

Gissemåla 1:225

Magasinsbyggnad, ca 1861

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat magasin, uppfört i skiftesverksteknik. Värna om byggnadens skala, färgsättning, fönster, portar och skiftesverkskonstruktion.

Immateriellt värde: Uppfördes i samband med anläggandet av virkeshandeln på Tillingenabben.

I en liggande takstock på insidan av byggnaden står årtalet 1850 inhugget.

Gissemåla 1:247

Bostadshus, 1861

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, originalfönster och dörrar samt lertegeltak med skorsten. På tomten finns ytterligare en välbevarad stuga samt två uthus som båda är viktiga för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:254

Bostadshus, 1926

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus, kallat ”Speckevillan” (från Inspektorsvillan). Ersatte ett äldre hus, uppfört på 1840-talet, som brann ner 1925/1926. Värna om husets skala, brutna tak med frontespis, putsade fasader med markerade hörnkedjor, fönster, dörrar och öppna veranda med ovanliggande balkong.

Immateriellt värde: Det första bostadshuset uppfördes av Nils Ohlsson i samband med att denne startade virkeshandeln vid Tillingenabben år 1840-talet. Även byggnaden från 1926 beboddes av dåvarande ägare till virkeshandeln. Väster om bostadshuset anlades en praktfull park, som stod oförändrad fram till 1960-talet. Utbyggnaden på sidan av huset inrymde Timmernabbens telefonstation under 1930-50 talet.

Nyemåla 1:5

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning, pardörr samt lertegeltak. Byggnaden har tidigare haft en skorsten som idag saknas. Ur kulturhistorisk synpunkt bör denna återuppbyggas. På tomten finns också ett mindre uthus med skorsten som är viktigt för fastighetens karaktär.

Nyemåla 1:16

Bostadshus, ca 1850

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning, pardörr, takkupa, naturstenssockel samt skorsten. Nuvarande betongpannor med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. På tomten finns också ett välbevarat uthus som förefaller vara kombinerad bostad. Under denna byggnad finns en källare. Byggnaden är viktig för fastighetens karaktär och har höga äkthetsvärden.

Nyemåla 1:39

Gård, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med f.d. bondgård vars mark idag är avstyckad. På gården finns en mangårdsbyggnad, två flygelbyggnader, en ladugård, ett vagnsskjul och ett svinhus. Alla byggnader är mycket välbevarade och har höga äkthetsvärden. Värna om de olika byggnadernas skala, fasadmaterial, träfönster och fönstersättning, dörrar och portar, snickeridetaljer, skorstenar och alla lertegeltak. Det är ovanligt att så många byggnader på en gård har lertegeltak. Gården omgärdas av en stenmur som också har höga kulturhistoriska värden.

E138 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

Nyemåla 2:18

Bostadshus, 1880-talet

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader, träfönster och fönstersättning, pardörren samt lertegeltak med skorsten. På tomten finns också ett uthus som är viktigt för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Byggnaden ska vara uppfört av timmer från ett garveri i Pataholm. Beboddes 1912-1956 av kapten Karl Hällqvist

E140 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

Nyemåla 2:23, Nyemåla 2:24

Bostadshus, 1904

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

”Kaptensvilla”. Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, panel (blandat liggande och stående), träfönster och fönstersättning, snickeridetaljer (snickarglädje), flaggstången på frontespisens nock, den öppna verandan, granitsockeln samt lertegeltak med skorsten. Flaggstången som finns på frontespisen var typisk för kaptensvillor. När kaptenen var hemma hissade man flaggan. På tomten finns också ett välbevarat uthus som är viktigt för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Uppfördes av kapten Emil Löfgren, en av de mest välkända kaptenerna i Timmernabben.

Nyemåla 2:25

Bostadshus, 1893

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, kilsågade locklistpanel, träfönster och fönstersättning, frontespis, granitsockeln samt det enkupiga lertegeltaket med skorsten

Immateriellt värde: Uppfördes av kapten August Lamberg. Döptes till ”Sofiero” efter Lambergs hustru, Sofia.

Nyemåla 2:30

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har vissa äkthetsvärden. Värna om husets skala, kilsågade locklistpanel, träfönster och fönstersättning, stengrund samt skorsten. Entrédörren kan med fördel bytas mot en pardörr i trä då detta skulle återge byggnaden delar av sin ursprungliga karaktär. Likaså kan nuvarande betongpannor med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. På tomten finns också en stuga samt en uthuslänga som är viktiga för fastighetens karaktär och som har höga äkthetsvärden. Värna deras skala, lertegeltak, fönster, dörrar, locklist- och lockpanel samt färgsättning.

Nyemåla 2:52

Bostadshus, 1890

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har vissa äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning, pardörr, stengrund samt lertegeltak med skorsten. Fönstren kan med fördel bytas mot ett par högre, sidohängda, utåtgående träfönster, med tre rutor i varje båge. Detta skulle återge byggnaden mycket av sin ursprungliga karaktär. På tomten finns också ett uthus som är viktigt för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Ägdes från 1901 av sjömannen Karl Sigfrid Johansson som var far till de på 1920- och 30-talen i Timmernabben kända idrottsbröderna, Bertil, Henry ”Bucka”, Bengt ”Sporring” och Sigurd Johansson.

Nyemåla 3:8

Bostadshus, 1863

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, fönster, stensockel samt lertegeltaket med skorsten. På tomten finns också ett välbevarat uthus som har höga äkthetsvärden och som är viktigt för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Uppfört av Henrik Lorenzen Hammer som 1857 grundade Hammerska varvet och 1858 ”Fayencefabriken Tillingebruk”.

Nyemåla 3:9

Bostadshus, tidigt 1800-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

”Kockhuset” eller ”Årnellska huset”. Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader med markerade pilastrar, glasveranda, korspostfönster i trä, fönstersättning, naturstensgrund samt enkupiga lertegeltak med skorsten. På tomten finns också en mycket välbevarad länga med en bostadsdel kombinerat med uthus samt ett välbevarat stall som båda har höga äkthetsvärden och som är viktiga för helhetskaraktären. Värna om stugans skala, knuttimrade fasader, fönster, dörrar, naturstensgrund samt lertegeltak med skorsten. Värna om stallets lockpanel, fönster, trädörrar samt lertegeltak.

Immateriellt värde: Huset fungerade under 1800-talets mitt som handelshus, vilket ägdes av Engelbrekt Kock men drevs av P.A. Löfgren.

Nyemåla 3:24

Bostadshus, ca 1870

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, kilsågade locklistpanel, snickeridetaljer, fönster och fönstersättning samt lertegeltak med skorsten. Nuvarande entrédörr kan med fördel bytas till en pardörr i trä, då en sådan passar bättre till husets karaktär. På tomten finns en mindre stuga som ska vara uppförd före ovan beskrivna bostadshus. Denna byggnad har genomgått fler förändringar men har fortfarande kvaliteter som bör värnas: skalan, fönster och fönstersättning samt skorsten.

Immateriellt värde: Ägdes av skeppstimmermannen Karl Svensson. Denne avslutade skeppsbyggeriepoken i Timmernabben 1921 genom byggandet av motorskonaren Astrid. Astrids akterparti har sparats vid Timmernabbens småbåtshamn.

Nyemåla 3:26

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har äkthetsvärden. Värna om husets skala, liggande panel, fönstersättning samt lertegeltaket med skorsten och omsorgsfullt utformade taktassar. Nuvarande entrédörr kan med fördel bytas till en pardörr i trä, då detta skulle återskapa en del av husets ursprungliga karaktär. På tomten finns också ett välbevarat uthus med höga äkthetsvärden som är viktigt för fastighetens karaktär. Värna om uthusets lockpanel, fönster, färgsättning och enkupiga lertegeltak med skorsten.

Nyemåla 3:28

Bostadshus, 1874

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus med äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, snickeridetaljer, fönster och fönstersättning, naturstensgrund samt plåttak. Vissa moderna tillägg, som exempelvis de bytta dörrarna kan med fördel bytas mot trädörrar i en till byggnaden mer anpassad utformning. På tomten finns också ett välbevarat uthus som har äkthetsvärden. Uthuset är viktigt för fastighetens karaktär. Värna om uthusets locklistpanel, fönster, färgsättning och lertegeltak med skorsten.

Immateriellt värde: Köptes efter första världskriget av Karl och Anna Wirsén som byggde till huset så att det fick det utseende som det har idag. Anna startade på 1920-talet en pensionatsrörelse, ”Wirséns Pensionat”.

Nyemåla 3:38

Bostadshus, 1948

- Äkthetsvärde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, originalfönster och dörrar samt öppna veranda. På tomten finns också ett välbevarat uthus och ett dass som båda är viktiga för fastighetens karaktär.

Nyemåla 3:39

Bostadshus, ca 1876-1900

- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, snickeridetaljer, träfönster och fönstersättning, pardörren samt lertegeltak med skorsten. På tomten finns en mindre stuga/brygghus som också har äkthetsvärden. Värna skalan, locklistpanelen fönster och fönstersättning, pardörren samt lertegeltaket med skorsten.

Immateriellt värde: Kallat ”Möllerska huset” efter skepparen Karl Möller. Omkring 1905 förlades postkontoret i huset, vilket till att börja med kom att inrymmas i husets norra ände. Senare flyttades kontoret till gårdshuset.

Nyemåla 3:45

Dansbana, ca 1941-1950

- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med en festplats från 1900-talets mitt som har höga äkthetsvärden och samhällshistoriska värden. På platsen finns en stor dansbana med scen samt en länga med bodar. Allt omgärdas av en parkliknande anläggning, med omsorgsfullt utformade lyktstolpar. Platsen är mycket välbevarad från sin tid och har haft en samhällshistoriskt viktig funktion. Dansbanan bör fortsatt användas för olika evenemang. Värna om de kvarvarande byggnadernas utformning och materialval, och tillverka gärna kopior av de äldre lyktstolparna för att sprida ljus kring och i anläggningen.

Nyemåla 3:47

Bostadshus, 1933

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus med äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader, originalfönster i trä (korspostmodell) och fönstersättning, den öppna verandan samt lertegeltak med skorsten. Den modell av moderna fönster som i sen tid tillkommit på övervåningen bör inte sättas in på nedervåningen. Vid en framtida renovering bör de nya fönstren bytas ”tillbaka” till en mer anpassad typ; sidohängda, utåtgående träfönster av korspostmodell utan aluminiumbeklädnad. Även entrédörren kan med fördel bytas mot trädörrar i en till byggnaden mer anpassad utformning. På tomten finns ett välbevarat uthus med äkthetsvärden som är viktigt för fastighetens karaktär. Värna om uthusets locklistpanel, fönster, dörrar, färgsättning och lertegeltak.

Nyemåla 3:54

Byggnad, 1972

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde

Fastighet med en mycket välbevarad byggnad som har höga äkthetsvärden. Arkitekturen är tidstypisk. Värna om byggnadens skala, speciella utformning, fasadmaterial, garagedörrar och enkeldörrar, fönstersättning samt det flacka taket.

Immateriellt värde: Byggnaden är ritad av Kurt Svensson, ingenjörsbyrån Mönsterås på beställning av direktör S.O. Burmeister. Byggnaden är inte ett bostadshus utan har en plan bestående av garage, förråd, maskinrum, bastu, rum, klädkammare samt ett stort rum med en pool i.

Nyemåla 3:82

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, liggande panel, snickeridetaljer samt fönster och fönstersättning. Nuvarande entrédörr kan med fördel bytas till en pardörr i trä, då detta skulle återskapa en del av husets ursprungliga karaktär. Likaså kan nuvarande betongpannor med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. På tomten finns ett mycket välbevarat uthus med höga äkthetsvärden som är viktigt för fastighetens karaktär. Värna om uthusets lockpanel med masonit, fönster, äldre pardörrar med överljus samt färgsättning.

Nyemåla 3:96

Loftbod, ca sekelskiftet 1800.

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

”Smittegården”. Fastighet med ett bostadshus som antas vara det äldsta huset i Timmernabben, men som idag är kraftigt förändrat. Det kulturhistoriska värdet ligger därför i gårdens långa historia som en av ursprungsgårdarna i Nyemåla samt i den bevarade loftboden med höga äkthetsvärden. Värna loftbodens skala, timrade stomme, loftgång och enkupiga lertegeltak.

Nyemåla 3:100

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har äkthetsvärden. Värna om husets skala, kilsågade locklistpanel, takfotsdekoren samt lertegeltaket med skorsten. På tomten finns också ett uthus/garage som är viktigt för fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Byggnaden ska tidigare ha fungerat som lanthandel och uthuset på baksidan som fryshus.

Nyemåla 3:109

Bostadshus, 1952

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde

Fastighet med en mycket välbevarad byggnad med höga äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, speciella utformning, putsade fasader, träfönster och fönstersättning, skärmtak över dörren, infällda balkong samt nätta takkonstruktion med papp och skorstenar. Entrédörren har bytts ut mot en modern dörr. Denna kan med fördel bytas till en liknande trädörr som syns på Nyemåla 3:113. Likaså kan det uterum som tillkommit byggas om så att det bättre passar ihop med byggnaden.

Immateriellt värde: Byggnaden är ritad av arkitekterna Arne Delborn och Bengt Palmgren 1951. De drev ett litet privat kontor tillsammans i Kalmar, som senare utvecklades till det som idag är Atrio arkitekter. Bengt Palmberg lämnade Kalmar 1951 för att flytta till Jönköping. Husen i Timmernabben måste ha varit ett av hans sista projekt tillsammans med Arne Delborn.

Nyemåla 3:110

Bostadshus, 1952

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde

Fastighet med en mycket välbevarad byggnad med höga äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, speciella utformning, putsade fasader, träfönster och fönstersättning, skärmtak över dörren, infällda balkong samt nätta takkonstruktion med papp och skorstenar. Entrédörren har bytts ut mot en modern dörr. Denna kan med fördel bytas till en liknande trädörr som syns på Nyemåla 3:113.

Immateriellt värde: Byggnaden är ritad av arkitekterna Arne Delborn och Bengt Palmgren 1951. De drev ett litet privat kontor tillsammans i Kalmar, som senare utvecklades till det som idag är Atrio arkitekter. Bengt Palmberg lämnade Kalmar 1951 för att flytta till Jönköping. Husen i Timmernabben måste ha varit ett av hans sista projekt tillsammans med Arne Delborn.

Nyemåla 3:113

Bostadshus, 1953

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde

Fastighet med en mycket välbevarad byggnad med höga äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, speciella utformning, putsade fasader, träfönster och fönstersättning, originaldörr med skärmtak, infällda balkong samt nätta takkonstruktion med papp och skorstenar av rött tegel.

Immateriellt värde: Byggnaden är ritad av arkitekterna Arne Delborn och Bengt Palmgren 1951. De drev ett litet privat kontor tillsammans i Kalmar, som senare utvecklades till det som idag är Atrio arkitekter. Bengt Palmberg lämnade Kalmar 1951 för att flytta till Jönköping. Husen i Timmernabben måste ha varit ett av hans sista projekt tillsammans med Arne Delborn.

Nyemåla 3:118

Skola, 1909

- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

”Nyemåla nya skolhus”. Fastighet med skolverksamhet där det äldsta, utpekade huset uppfördes 1909. Värna om byggnadens locklistpanel, träfönster och fönstersättning, lertegeltak med skorstenar granitgrund.

Nyemåla 3:125

Keramikfabrik, före 1875 samt 1940-50-tal

- Åldersvärde (avser kvarnen)
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Gabriel keramik. Fastighet med fabriksbyggnader och kontor. De byggnader som är bärare av de högsta kulturhistoriska värdena är främst kvarnen, ”Holländaren”, den omsorgsfullt utformade funktionalistiska byggnaden som innehåller kontor samt disponentbostad. Värna om anläggningens byggnaders originaldetaljer, såsom fasadmaterial, fönster, dörrar, färgsättning och skala. Kvarnen är ett landmärke i samhället och något som många förknippar med Timmernabben. Hela anläggningen, inklusive fabriksbyggnaderna, har ett samhällshistoriskt värde.

Det går att läsa mer om de olika byggnaderna i den bebyggelsehistoriska utredning för Gabriel Keramik som utfördes 2015.

Nyemåla 3:127

Bostadshus, ca 1840

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, fönster och fönstersättning samt den öppna verandan med viss snickarglädje. Nuvarande entrédörr kan med fördel bytas till en pardörr i trä, då detta skulle återskapa en del av husets ursprungliga karaktär. Likaså kan nuvarande betongpannor med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering.

Nyemåla 3:156

Bostadshus, 1966

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde

Fastighet med en mycket välbevarad byggnad som har höga äkthetsvärden. Arkitekturen är tidstypiskt. Värna om byggnadens skala, speciella utformning, fasader av mexitegel och skifferplattor med inslag av liggande panel, fönster och fönstersättning, garagedörrar och enkeldörrar samt det flacka taket.

Nyemåla 4:2

Bostadshus, 1850

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har vissa äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning, stengrund samt enkupiga lertegeltak med skorsten. På tomten finns också ett uthus med höga äkthetsvärden som är viktigt för fastighetens karaktär.

Nyemåla 5:1

Bostadshus, före 1875, tillbyggt 1895

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

”Jägmästargården”. Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, träpanel (blandat liggande panel och stående locklistpanel), träfönster och fönstersättning, granitgrund, taktassar, gavelspets- och takfotsdekor samt skorsten. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. På tomten finns också en välbevarad uthuslänga med höga äkthetsvärden. Värna om uthusets skala, dörrar samt lertegeltak.

Immateriellt värde: Den östra delen av villan, som har lägre takhöjd, är den äldsta och kallades på 1890-talet för ”arrendatorsbyggnaden”. Resterande delar av huset uppfördes år 1895 av jägmästaren Albert Ohlsson.

Nyemåla 5:2

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

”Kaptensvilla”. Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning, snickeridetaljer (snickarglädje), flaggstången på det utskjutande partiets nock, granitsockeln samt det brutna taket täckt med enkupigt lertegel och med skorsten. Flaggstången som finns på det utskjutande partiets nock var typisk för kaptensvillor. När kaptenen var hemma hissade man flaggan. På tomten finns också ett uthus som är viktigt för helhetskaraktären. Det finns även en sportstuga från 1900-talets mitt på tomten.

Nyemåla 7:2

Bostadshus, 1922 (kan vara äldre)

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus med höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader, träfönster och fönstersättning, de öppna verandorna, granitsockeln samt det brutna taket, klätt med lertegel och med skorsten. På tomten finns två uthus som är viktiga för fastighetens karaktär. Dessa bör fortsatt ha tak av lertegel samt ha fasader målade med faluröd slamfärg. Från början fanns här ett hus från 1800-talets mitt, men på 1920-talet fick byggnaden nuvarande utseende. Det är oklart om det gamla huset byggdes om eller om det revs och ersattes med ett nytt.

Nyemåla 7:3

Bostadshus, 1820, ombyggt 1880

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

”Ohlssonska gården” - Byggnadsminnesklass. Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning, dörrar, den öppna verandan med ovanliggande balkong samt lertegeltaket med tre skorstenar. På tomten finns också ett gårdshus som fungerade som brygghus och kontor, en andra gårdshuslänga som fungerade som personalbostad och stall, samt en vedbod. Alla dessa gårdshus är mycket välbevarade och har höga äkthetsvärden. Värna byggnadernas skala, fasadmaterial, träfönster, trädörrar, färgsättning, lertegeltak och skorstenar.

Immateriellt värde: Fastigheten inköptes av handlanden Nils Ohlsson på 1820-talet där han etablerade en trävarurörelse, det som senare kom att blir det Ohlssonska varvet. Varvets framgång var det som bidrog till att Timmernabben expanderade under 1800-talet.

E118 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

Nyemåla 7:4

Bostadshus, 1838

- Åldersvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning, åstakskonstruktionen samt lertegeltaket med skorsten. Vid en framtida renovering bör fasaderna målas med faluröd slamfärg, istället för nuvarande moderna färgtyp.

Immateriellt värde: Kallat ”Röda stugan”. Inköptes på 1890-talet av handlanden Sven Ohlsson och blev då en del av det Ohlssonska varvet.

Nyemåla 7:9

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har vissa äkthetsvärden. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning, pardörr, stengrund samt skorsten. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering. På tomten finns också två uthus varav det faluröda bär på särskilt höga äkthetsvärden. Det faluröda uthuset är knuttimrat och har en lockpanel samt trädörrar och fönster som bör värnas. Båda uthusen är viktiga för fastighetens karaktär. Taken på båda uthusen kan med fördel beläggas med lertegel.

Immateriellt värde: Före 1870 lär det ha funnits ett åkeri eller en droskstation här.

Nyemåla 7:10

Bostadshus, 1963

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde

Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, speciella utformning, liggande panel, träfönster och fönstersättning, dörrar med karosseripanel, färgsättning samt papptak och skorsten.

Nyemåla 12:1

Bostadshus, ca 1867

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande

Fastighet med ett mycket välbevarat bostadshus som har höga äkthetsvärden. Värna om husets skala, kilsågade locklistpanel, träfönster och fönstersättning, dörrar, glasveranda samt lertegeltak och skorsten. På tomten finns också en mindre stuga samt ett dass. Den mindre stugan var från början ett bostadshus och hade då en skorsten. Båda byggnader är mycket välbevarade och har höga äkthetsvärden. Värna deras skala, fasadmaterial, fönster, dörrar och färgsättning.

Gissemåla 1:18

Bostadshus, 1911

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit stora delar av dess karaktär. Dess främsta värde är miljöskapande, som en del av ett bebyggelseområde med byggnader från den här tiden. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom dess skala, locklistpanel, fönstersättning samt sadeltak med skorsten. Att avlägsna tilläggsisoleringen, minska djupet på verandan och balkongen samt byta ut nuvarande betongpannor mot ett lertegeltak skulle bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär.

Gissemåla 1:21

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Tillbyggt åt söder år 1967. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom locklistpanelen (delvis kilsågad) som visar vilken del som är det ursprungliga huset, naturstensgrunden, fönstersättningen samt takformen. Tillbyggnaden från 1967 är tidstypisk och skiljer sig mycket från den ursprungliga byggnaden. Den har genom sin speciella utformning ett värde i sig. Behåll tillbyggnadens putsade fasader och småspröjsade fönster.

Gissemåla 1:22

Bostadshus, 1899

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden hade från början en tydlig sekelskifteskaraktär, rikligt dekorerad med snickarglädje. Idag har byggnaden ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom dess skala, dess symmetriska uppbyggnad, träpanelen, granitsockeln, den öppna verandan samt takformen med de båda skorstenarna. Att avlägsna tilläggsisoleringen samt byta betongpannorna mot lertegel skulle bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns också ett mycket välbevarat uthus. Värna om dess liggande panel, träfönstren, portarna och lertegeltaket.

Immateriellt värde: Uppfördes av skepparen August Johansson.

Gissemåla 1:24

Bostadshus, ca 1870

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Värderingen gäller de byggnader som ligger väster om fastighetens bostadshus (dessa tillhörde tidigare en egen fastighet, Gissemåla 1:86). Bostadshuset har ett åldersvärde och ett miljöskapande värde men har genomgått en del kraftiga ombyggnader som förändrat stora delar av dess karaktär. Värna om husets kvarvarande originaldetaljer i form av skalan, sadeltaket och skorstenen. Bredvid finns ett relativt välbevarat uthus, uppfört i skiftesverksteknik. Värna om dess skala, naturstensgrund, träfönster och fönstersättning samt dess skorsten och underliggande sticketak. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering.

Immateriellt värde: Huset beboddes från 1898 av sjömannen och snickaren Karl Otto Bergström som vid sin bortgång 1957 var Ålem sockens äldste man (97 år).

Det lilla huset på baksidan (nedre bilden) brukade kallas för undantagshuset. En man omkom i en brand i detta hus under 1960-talet.

E128 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

Gissemåla 1:25

Bostadshus, 1856

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom dess skala, dess symmetriska uppbyggnad, de reveterade fasaderna, de äldre stentrapporna samt sadeltaket med skorsten. Att byta ut nuvarande fönster mot sidohängda, utåtgående korspostfönster i trä som byggnaden från början haft, samt byta betongpannorna mot lertegel skulle bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns två uthus varav det som ligger i sydvästra delen av tomten är välbevarat och bör värnas.

Immateriellt värde: Uppfördes av kofferdiekapten Johan August Sjöstrand.

Huset tros förr i tiden även har fungerat som telefon och telegrafstation.

Gissemåla 1:26, Gissemåla 1:27

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Idag har byggnaden ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom dess skala, gavlarnas symmetriska uppbyggnad, träpanelen, granitsockeln, glasverandan samt takformen med de båda skorstenarna. Att avlägsna tilläggsisoleringen samt byta betongpannorna mot lertegel skulle bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär. Den inbyggda balkongen är ett tillägg från sent 1900-tal då man tog en bit av det ovanliggande rummet och gjorde om till balkong. Denna kan med fördel återställas till en del av bostadsytan vid en framtida renovering. På tomten finns också en mindre stuga som bär på äkthetsvärden. Värna om dess locklistpanel, fönstersättning samt lertegeltak med skorsten.

Gissemåla 1:34

Rökeri, ca 1921-1930

- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Nabbens rökeri. En stor faluröd länga som sannolikt uppfördes under 1900-talets första hälft. Byggnaden har byggts till i senare tid för att rymma restaurang m.m. Rökeriverksamhet har funnits i byggnaden under två omgångar, första gången på 1920-talet fram till 1900-talets mitt och andra gången från 1993 då nuvarande rökeri öppnade. Värna om byggnadens färgsättning, locklistpanel och tegelröda tak.

Gissemåla 1:35

Bostadshus, 1871

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus med åldersvärde och ett miljöskapande värde. Huset byggdes till år 1980. Värna om husets skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning samt lertegeltaket med skorsten. Nuvarande betongpannor kan med fördel bytas till lertegelpannor vid en framtida renovering.

Immateriellt värde: Ägare från 1895 var smeden Gustaf Reinhold Carlsson. Han hade sin smedja på andra sidan vägen ner mot sjön. Smedjan revs på 1920-talet.

Gissemåla 1:45

Bostadshus, ca 1921-1930

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus i 1920-talsstil som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Dess främsta värde är miljöskapande, som ett av flera hus med liknande utformning längs med Varvsvägen. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom dess skala, putsade fasader, brutna tak, frontespis och granitsockel. Huset har sannolikt från början haft korspostfönster likt intilliggande byggnader. Att byta ut nuvarande fönster mot sidohängda, utåtgående korspostfönster i trä skulle i hög grad bidra till att återställa byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns ett välbevarat uthus som är viktigt för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:47

Bostadshus, 1977

- Äkthetsvärde

Fastighet med en välbevarad byggnad som har höga äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, speciella utformning, fasadmaterial av brunt tegel kombinerat med ljusmålad, liggande panel, fönster och fönstersättning samt det flacka taket.

Gissemåla 1:49

Bostadshus, 1946

- Äkthetsvärde

Fastighet med en byggnad som har äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, putsade fasader, balkong, takutformning, färgsättning samt fönstersättning.

Gissemåla 1:50, Gissemåla 1:62

Bostadshus, 1934

- Äkthetsvärde

Fastighet med en byggnad som har äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, locklispanel, granitsockel, takutformning med skorsten, träfönster samt fönstersättning. Betongpannorna kan med fördel bytas mot enkupigt lertegel. På tomten finns också en garagebyggnad från samma tid som har kvar sin originaltaktäckning av enkupigt lertegel.

Gissemåla 1:52

Bostadshus, 1934

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader. Huset är byggt på torpagrund. Det har tidigare fungerat som tvåfamiljshus men har sedan 50-talet varit ett enfamiljshus. 2018 gjordes en tillbyggnad på fastigheten då tak, fasad, grund och fönsterbyte utfördes.

Immateriellt värde: Huset har bebotts av en herre som jobbade som eldare på sågverket i hamnen.

Gissemåla 1:53

Bostadshus, 1940

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit stora delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av byggnaderna i ett område som tillkom vid 1930- och 1940-talets expansion. Huset har vissa äkthetsvärden. Värna skalan, granitsockeln, fönstersättningen samt kvarvarande originalfönster.

Gissemåla 1:64

Bostadshus, 1934

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en del av de sommarnöjen som tillkom under 1900-talets första hälft i samband med Timmernabbens semesterortsepok. Huset är uppfört efter ritningar som togs med från Amerika. Enligt nuvarande ägare har huset efter den senaste renoveringen återfått det utseende som det hade på originalritningarna. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom dess skala, fönstersättning, sadeltak beklätt med lertegel, den öppna ”amerikanska verandan” samt de två skorstenarna.

Gissemåla 1:66

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med en äldre parstuga som har genomgått ombyggnader som förtagit stora delar av dess karaktär. Dess främsta värde är miljöskapande, som en del av ett bebyggelseområde från tiden före sekelskiftet 1900. Huset bär också på ett åldersvärde. Det har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom dess skala, locklistpanel, fönstersättning, färgsättning samt lertegeltak med en bevarad skorsten (av två). Att avlägsna tilläggsisoleringen samt byta ut nuvarande fönster mot mer traditionella, spröjsade träfönster (sidohängda, utåtgående med fasta spröjs) skulle bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär.

Gissemåla 1:68

Fritidshus, 1928

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett fritidshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som ett av de fritidshus som tillkom under 1900-talets första hälft i samband med Timmernabbens semesterortsepok. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom locklistpanelen, takformen och skorstenen.

Gissemåla 1:69

Fritidshus, 1964

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett fritidshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom locklistpanelen, takformen, skorstenarna och träfönstren.

Gissemåla 1:73

Fritidshus, 1936

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett fritidshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Tillbyggd år 2005. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som ett av de fritidshus som tillkom under 1900-talets första hälft i samband med Timmernabbens semesterortsepok. Den besitter också ett visst äkthetsvärde då dess ursprungliga utformning fortfarande går att urskilja. Värna om träpanelen, träfönstren, takformen och skorstenen. De svarta betongtegelpannorna kan med fördel bytas ut mot lertegel och fasaderna kan få en röd färgsättning.

Gissemåla 1:78

Fritidshus, 1955

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett fritidshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som ett av de fritidshus som tillkom under 1900-talets första hälft i samband med Timmernabbens semesterortsepok. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom locklistpanelen, sadeltaket med lertegel, skorstenen och träfönstren. På tomten finns ett välbevarat uthus som är viktigt för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:79

Bostadshus, 1937

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av byggnaderna i ett område som präglas av 1930- och 1940-talets expansion. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom skalan, de putsade fasaderna, tälttaket, skorstenen och fönstersättningen. De pivåhängda fönstren, liksom tillbyggda verandor, förvanskar delar av byggnadens avskalade, funktionalistiska karaktär.

Gissemåla 1:81

Fritidshus, 1938

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett fritidshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär, bl.a. en tillbyggnad med tillhörande altan. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som ett av de fritidshus som tillkom under 1900-talets första hälft i samband med Timmernabbens semesterortsepok. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom träpanelen, sadeltaket, skorstenen och de spröjsade träfönstren. De svarta betongtegelpannorna kan med fördel bytas ut mot lertegel.

Gissemåla 1:82

Bostadshus, ca 1931-1940

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av byggnaderna i ett område som präglas av 1930- och 1940-talets expansion och uppfördes av Eskil Myrberg. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom skalan, originalfönstren samt tälttaket med skorstenen.

Större delen av det kulturhistoriska värdet hör dock ihop med det välbevarade garage som ligger på tomten. Värna garagehusets locklistpanel, de speciellt utformade portarna som kan öppnas på olika sätt för att få in både stora och små lastbilar, samt träfönstren.

Immateriellt värde: Eskil Myrberg var bygdens första åkeriägare. Företaget Eskil Myrbergs åkeri hade flera lastbilar och byggnadens historia syns tydligt på garagets karaktäristiska dörrar.

Gissemåla 1:89

Bostadshus, ca 1876-1900

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av flera byggnader med sekelskifteskaraktär längs med Sjövägen. Det är viktigt att värna de få karaktärsdrag som finns bevarade, såsom dess skala, locklistpanelen, lertegeltaket med skorstenar samt granitgrunden. Att byta ut nuvarande fönster mot sidohängda, utåtgående korspostfönster i trä samt avlägsna tilläggsisoleringen skulle bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns en mindre stuga från samma tid som har mer av sin karaktär bevarad. Här bör träfönstren, fönstersättningen, skalan samt takutformningen med tillhörande skorsten värnas.

Immateriellt värde: Uppfördes av Albert och Hilma Kreuger som från seklets början bedrev fiskeexport till Tyskland. Albert avled och Hilma drev detta vidare med fiskardrängen Hugo Petersson som sedan tog sig namnet Krügert. Från 1924 drevs firman i en ladugårdsbyggnad som Hugo Krügert köpt in av kommunen. Det är i denna ladugårdsbyggnad som Nabbens rökeri bedrivs idag.

Gissemåla 1:91

Bostadshus, 1931

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Huset har ett miljöskapande värde, som en del av ett bebyggelseområde från tiden omkring 1900-talets mitt. Huset har även vissa äkthetsvärden. Värna om skala, locklistpanel, fönstersättning och sidohängda träfönster samt det branta sadeltaket med lertegelpannor och skorsten. På tomten finns också ett välbevarat uthus som bär på höga äkthetsvärden. Värna om uthusets locklistpanel, fönster, dörrar, lertegeltak med skorsten samt färgsättningen.

Gissemåla 1:93

Bostadshus, 1908

- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av flera äldre byggnader med sekelskifteskaraktär längs med Strandavägen, samt ett samhällshistoriskt värde i och med dess tidigare funktion som diversehandel. Det är viktigt att värna de få karaktärsdrag som finns bevarade, såsom dess skala, den liggande panelen samt granitgrunden. Att byta ut nuvarande fönster mot sidohängda, utåtgående korspostfönster i trä, ge byggnaden en ljusare färgsättning samt byta betongpannorna mot lertegel skulle bidra till att återställa byggnadens ursprungliga karaktär.

Immateriellt värde: Uppfört av handlanden Adolf Fredrik Schiller, född i Gävle 1849 drev diverseaffär här.

Gissemåla 1:104

Fritidshus, ca 1941-1950

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett fritidshus som bär på äkthetsvärden samt ett miljöskapande värde, som en del av ett bebyggelseområde från tiden omkring 1900-talets mitt. Värna om dess skala, locklistpanel, träfönster och fönstersättning samt sadeltaket med skorsten. Att byta ut nuvarande tegelimiterande plåttak mot ett lertegeltak skulle bidra till att återställa byggnadens ursprungliga karaktär.

Gissemåla 1:109

Bostadshus, 1938

- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som

förtagit delar av dess karaktär. Trots dessa ändringar är byggnadens funktionalistiska uttryck ändå tydligt. Dess främsta värde är miljöskapande, som en del av ett bebyggelseområde som tillkom kring 1900-talets mitt. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom dess skala, locklistpanel, fönstersättning, tälttak samt öppna veranda med ovanliggande balkong. Att byta ut nuvarande fönster mot sidohängda, utåtgående fönster i trä skulle i hög grad bidra till att återställa byggnadens ursprungliga karaktär.

Immateriellt värde: Uppfördes av Anna Löfström i samband med att hon utökade sin pensionatsrörelse i Timmernabben.

Gissemåla 1:111

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit stora delar av dess karaktär. Tillbyggt åt väster. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom dess skala, locklistpanelen, lertegeltaket med skorstenen och de sidohängda träfönstren. Att avlägsna tilläggsisoleringen på den äldre byggnadskroppen skulle bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär.

Immateriellt värde: Byggdes 1920 av byggherren Martin Nilsson. Byggnaden har nyttjats som smedja och Manne Bäckström bedrev även en taxiverksamhet här.

Gissemåla 1:112

Radhus, ca 1961-1975

- Äkthetsvärde

Fastighet med en radhuslänga som bär på höga äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, takets speciella utformning som skjuter fram över entréerna, fasaderna med mexitegel och träpanel, samt originalfönstren i trä. Entrédörrarna kan i framtiden bytas tillbaka mot en trädörrar i mer tidstypiskt utförande

---

Gissemåla 1:118

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett äldre bostadshus längs med Strandavägen. Har genomgått ombyggnader som förändrat delar av dess karaktär. Huset

är i grunden från 1840-talet, men genomgick en ombyggnad i början av 1900-talet, då den gamla stommen byggdes in. Vid denna ombyggnad fick huset den skala och form som vi ser idag, men hade istället korspostfönster och en glasveranda med pardörr i den nedre delen av den utskjutande byggnadskroppen åt väster. Byggnadens nuvarande utseende och fönstersättning härstammar sannolikt från en renovering kring 1900-talets mitt. Dess värde ligger främst i dess ålder, den bevarade skalan, de omsorgsfullt utformade taktassarna och gaveldekoren. Kan med fördel återställas till det utseende som byggnaden hade efter ombyggnaden i början av 1900-talet. På tomten finns ett välbevarat uthus med skorsten som är viktigt för fastighetens karaktär.

Gissemåla 1:121

Fritidshus, 1931-1940

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av byggnaderna i ett område som präglas av 1930- och 1940-talets expansion. Huset har vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom skalan, de putsade fasaderna, tälttaket, skorstenen och originalfönstren i trä. Plåttaket och de tilläggsisolerade fasaderna förvanskar delar av byggnadens avskalade, funktionalistiska karaktär.

Gissemåla 1:123

Fritidshus, 1955

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett fritidshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Ombyggnad pågick vid inventeringstillfället. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som ett av de fritidshus som tillkom under 1900-talets första hälft i samband med Timmernabbens semesterortsepok. Den besitter också ett äkthetsvärde då dess ursprungliga utformning och originaldetaljer finns bevarade. Värna om träpanelen, träfönstren, fönstrens storlek och placering på fasaden, lertegeltaket samt lertegeltaket med skorsten.

Gissemåla 1:146

Fritidshus, 1952

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett fritidshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Tillbyggd åt öster. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som ett av de fritidshus som tillkom under 1900-talets första hälft i samband med Timmernabbens semesterortsepok. Den besitter också ett visst äkthetsvärde då dess ursprungliga utformning fortfarande går att urskilja. Värna om träpanelen, träfönstren, takformen med skorsten samt den öppna verandan.

Gissemåla 1:148

Bostadshus, 1934

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Trots dessa ändringar är byggnadens funktionalistiska uttryck ändå tydligt. Dess främsta värde är miljöskapande, som en del av ett bebyggelseområde från tiden omkring 1900-talets mitt. Huset bär på vissa karaktärsdrag och detaljer som är viktiga att värna, såsom dess skala, locklistpanel, fönstersättning, tälttak samt öppna veranda med ovanliggande balkong. Att byta ut nuvarande fönster mot sidohängda, utåtgående fönster i trä skulle i hög grad bidra till att återställa byggnadens ursprungliga karaktär.

Gissemåla 3:14

Bostadshus, ca 1876-1900

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden hade från början en tydlig sekelskifteskaraktär, rikligt dekorerad med snickarglädje och med en glasveranda som idag byggts in. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag som finns bevarade, såsom dess skala och fönstersättning. Att byta de betongpannor som ligger på delar av taket mot lertegel skulle bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns också ett välbevarat uthus. Värna om dess locklistpanel, träfönstren, äldre portar samt skorsten. Även här kan betongpannorna med fördel bytas ut mot lertegelpannor.

Nyemåla 1:15

Bostadshus, ca 1876-1900

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått flera ombyggnader som förtagit stora delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Nyemålavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag som finns bevarade, såsom skalan, fönstersättningen, locklistpanelen, naturstensgrunden, de kvarvarande äldre fönstren samt sadeltaket och skorstenen. Att byta ut betongpannorna mot lertegel och återställa fönstrens ursprungliga utformning (spröjsade, sidohängda, utåtgående träfönster) bidra till att återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns också ett äldre uthus bevarat. Värna om uthusets lockpanel, lertegeltak och färgsättning.

Nyemåla 2:7

Bostadshus, ca 1876-1900

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som vid 1900-talets mitt genomgått en ombyggnad som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag som finns bevarade, såsom skalan, fönstersättningen, naturstensgrunden samt lertegeltaket med skorsten. På tomten finns också ett välbevarat uthus som är en viktig del av fastighetens karaktär. Värna om uthusets kilsågade locklistpanel, äldre träfönster och dörrar, naturstensgrund samt skorsten.

Immateriellt värde: Uthuset användes från början som bageri. Det har två hörnrum, varav det ena under 1920-talet var inrett med disk för försäljning. Det andra rummet var försett med rokokomöbler och där serverades kaffe och läskedrycker. Innehavare var bageriidkerskan Charlotta Andersson. Hon flyttade senare verksamheten till Nyemåla 3:48.

Nyemåla 2:58

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Nyemålavägen. Byggnadens senaste renovering efterliknar dess ursprungliga utseende med locklistpanel, sidohängda träfönster med fasta spröjs, en färgsättning som stämmer överens med tiden då huset uppfördes samt ett sadeltak med skorsten. Vid en framtida renovering kan betongpannorna med fördel bytas ut mot lertegel. På tomten finns också ett garage/uthus.

Nyemåla 2:112, Nyemåla 2:113

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Nyemålavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer

som finns bevarade, såsom skalan, fönstersättningen, locklistpanelen, naturstensgrunden, luckorna ner till källaren, sadeltaket samt skorstenen. Att byta ut betongpannorna mot lertegel, återställa fönstrens ursprungliga utformning (spröjsade, sidohängda, utåtgående träfönster) och byta entrédörren mot en pardörr skulle bidra till att återställa stora delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns också en jordkällare, ett garage samt delar av en äldre ladugårdslänga kvar. Jordkällaren är av mycket hög ålder och bör bevaras. Likaså bör man värna om den kvarvarande delen av ladugården. Vissa av de fönster som sitter på ladugården har tidigare suttit på vardera sida om entrédörren in till bostadshuset.

Immateriellt värde: I slutet av 1800-talet fick dåvarande ägare, Johan Jonsson, tillåtelse att driva slakteri på gården.

Nyemåla 3:10

Bostadshus, 1904

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Byggnadens senaste renovering efterliknar delvis dess ursprungliga utseende med reveterade fasader och sidohängda träfönster. Dock har takets ursprungliga beklädnad av lertegel ersatts med plåt. Likaså var fönstren på undervåningen från början av korspostmodell och något högra än de som sitter där idag. Vidare är ena skorstenen borttagen.

Immateriellt värde: Byggdes troligen 1904 som möteslokal för Nykterhetslogen. Blev 1914 lokal för Missionärsförsamlingen ända fram till sekelskiftet 2000. Byggnaden hade bland annat en läktare i möteslokalen.

Nyemåla 3:18

Bostadshus, 1887

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag som finns bevarade, såsom skalan, dess symmetriska uppbyggnad, fönstersättningen, granitsockeln, den liggande panelen samt sadeltaket med skorsten. Att i framtiden byta ut de fönster som är pivåhänga eller fasta mot sidohängda, utåtgående fönster i trä skulle återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär.

Immateriellt värde: Byggnaden var från början försett med en mycket imponerande snickarglädje på både balkong och veranda. Var vitmålat till för cirka 15 år sedan och var då ett av samhällets mest typiska kaptens/skepparvilla.

Nyemåla 3:19

Bostadshus, ca 1876-1900

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag som finns bevarade, såsom skalan, den liggande panelen, fönstersättningen, granitsockeln samt sadeltaket med skorsten. Att i framtiden byta ut de fönster som saknar mittpost till sidohängda, utåtgående fönster i trä skulle återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär. Likaså kan betongpannorna med fördel bytas ut mot lertegel.

Nyemåla 3:29

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag som finns bevarade, såsom skalan, den symmetriska uppbyggnaden, locklistpanelen, de kvarvarande, sidohängda träfönstren samt sadeltaket med skorsten. Att byta ut de fönster som är pivåhänga eller fasta mot sidohängda, utåtgående fönster i trä skulle återställa delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns även ett uthus i skiftesverkskonstruktion som är välbevarat. Värna om uthusets locklistpanel, träfönster, lertegeltak och trädörrar.

Immateriellt värde: Det lilla uthuset har tidigare huserat ett tvätteri och mangelbod.

Nyemåla 3:31

Bostadshus, 1852

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått en ombyggnad 1900-talets mitt som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom dess skala, fönstersättningen, verandan i originalutförande, takfotsdekoren, naturstensgrunden samt lertegeltaket med skorsten. På tomten finns också ett välbevarat uthus som är en viktig del av fastighetens karaktär. Värna om dess lockpanel, äldre träfönster och dörrar, naturstensgrund samt färgsättning.

Nyemåla 3:32

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde (gäller bakomliggande hus och uthus)
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått en ombyggnad 1900-talets mitt som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom skalan, locklistpanelen, fönstersättningen samt sadeltaket med skorsten. Att återställa vissa av fönstrens ursprungliga utformning (spröjsade, sidohängda samt utåtgående träfönster på ovanvåningen) skulle bidra till att återställa stora delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns även ett välbevarat uthus samt ett bostadhus som båda bär på äkthetsvärden. Värna om uthusets liggande träpanel, gamla träfönster, trädörrar och skorsten och värna om bostadshusets skala, liggande träpanel, fönstersättning, stengrund samt sadeltak med skorsten.

Nyemåla 3:48

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag som finns bevarade, såsom skalan, fönstersättningen, de sidohängda träfönstren, verandan i originalutförande, naturstensgrunden samt sadeltaket med skorsten. Vid en framtida renovering kan betongpannorna med fördel bytas mot lertegelpannor och ytterdörren mot en trädörr i mer tidstypisk utformning.

Immateriellt värde: På 1860-talet bodde arbetskarlen Carl Petter Svensson vars hustru, Cajsa Lisa Nilsdotter, ”Per Swänsa” kallad, undervisade småbarn i konsten att läsa, skriva och räkna. Från mitten av 1920-talet och fram till början av 1940-talet sålde bageriidkerskan Charlotta Andersson bröd, bakverk och godissaker i husets norra ände.

Nyemåla 3:62

Bostadshus, ca 1931-1940

- Äkthetsvärde

Fastighet med ett bostadshus som bär på höga äkthetsvärden. Värna om byggnadens skala, de reveterade fasaderna, det brutna taket, frontespisen och skorsten, originalfönstren i trä, den lilla verandan samt balkongen. Färgsättningen kan med fördel ändras i framtiden till en ljusare kulör. Runt fönstren bör ett fönsteromfattningar målas dit i en avvikande kulör.

Nyemåla 3:78

Bostadshus, 1850

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått en ombyggnad vid 1900-talets mitt, vilken förtagit delar av dess karaktär. Tillbyggt åt väster. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom dess skala, locklistpanelen, fönstersättningen samt den dekorativa dörromfattningen. Skorstenen är borttagen. Att avlägsna takkupan mot öster, byta ut betongpannorna mot lertegel samt återställa fönstrens ursprungliga utformning (spröjsade, sidohängda, utåtgående träfönster) skulle bidra till att återställa stora delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns också ett uthus som sannolikt är lika gammalt som bostadshuset. Värna om dess lockpanel, naturstensgrund, träfönster och trädörrar.

Nyemåla 3:84

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått en ombyggnad under 1900-talets mitt som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar i närområdet. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom dess skala och fönstersättning, ett originalfönster på östra gaveln, den lilla farstun, naturstensgrunden samt lertegeltaket med skorsten.

Nyemåla 3:91

Bostadshus, ca 1911-1920

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom skalan, locklistpanelen, glasverandan, fönstersättningen och det brutna taket med skorsten. Betongpannorna på taket kan vid en framtida renovering med fördel bytas mot lertegel.

Nyemåla 3:102

Bostadshus, 1867

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Byggnadens senaste renovering efterliknar dess ursprungliga utseende med blandad liggande och stående panel, sidohängda träfönster med ett grövre spröjs i den övre delen av bågen, en färgsättning som stämmer överens med tiden då huset uppfördes, samt ett lertegeltak. Båda skorstenarna är bevarade. Dock har byggnaden tilläggsisolerats i samband med arbetena, vilket ändrat dess proportioner. På tomten finns ett välbevarat uthus där det är viktigt att värna om träpanelen, trädörrarna och fönstren.

Immateriellt värde: Här såldes under 1800-talets slut pilsner från ett i väggen upptaget hål. Detta gav huset det inte så smickrande namnet ”Hålet”.

Nyemåla 3:119

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått flera ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar i närområdet. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom skalan, fönstersättningen, locklistpanelen, farstun och skorstenen. Att byta betongpannorna mot lertegel samt återställa fönstrens ursprungliga utformning skulle bidra till att återställa stora delar av byggnadens ursprungliga karaktär. På tomten finns också en mindre uthusbyggnad med papptak som är mycket välbevarad och en viktig del av fastighetens karaktär.

Immateriellt värde: Huset ägdes av Nils Magnus Bruse vars son, Gustav Bruse, redan som pojke ombesörjde posttransporter mellan Ålems kyrkby och Timmernabben. Detta trots sitt handikapp – han hade under lek i 10-årsåldern råkat komma under en hästskjuts och skadat armen så illa att den måste amputeras. I vuxen ålder var Gustav Bruse en av ortens mest omtyckta och anlitade åkare.

Det lilla uthuset på tomten ska ursprungligen ha varit kontor på Hammerska varvet på Näsholmen, och flyttades hit efter varvets nedläggning.

Nyemåla 3:124

Filadelfiakyrka, 1941-1950

- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med en byggnad uppförd för Filadelfiakyrkan. Byggnaden bär främst på ett samhällshistoriskt värde, men har också vissa äkthetsvärden. Värna om husets skala, putsade fasader, fönstersättning samt flacka tak.

Nyemåla 4:7

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Nyemålavägen. Byggnadens senaste renovering efterliknar dess ursprungliga utseende med locklistpanel, sidohängda träfönster med fasta spröjs, en färgsättning som stämmer överens med tiden då huset uppfördes, en pardörr med speglar och överljus samt ett lertegeltak. Båda skorstenarna är bevarade. På tomten finns ett välbevarat uthus där det är viktigt att värna om den kilsågade locklistpanelen, trädörrarna, träfönstren, lertegeltaket och skorstenen.

Immateriellt värde: Huset beboddes under 1940-talet av syskonen Karl och Alma Svensson. Karl arrenderade Råsnäs herrgård åren 1923-1940 efter fadern.

Byggnaden är en gammal mangelbod som en gång i tiden innehöll en stor stenmangel. Under 1930 och 40-talet var byggnaden lantarbetarbostad till gården.

E117 Foto: Olof Hasslöf, Sjöhistoriska / SMTM.

Nyemåla 7:6

Bostadshus, 1917

- Äkthetsvärde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Huset har ett samhällshistoriskt värde, som en av de byggnader som finns kvar från Ohlssonska varvets anläggning. Det har, trots vissa ändringar, fortfarande vissa äkthetsvärden. Värna om skalan, den liggande panelen, fönstersättningen samt lertegeltaket med skorsten. Vid en framtida renovering kan nuvarande fönster med fördel bytas mot spröjsade, sidohängda, utåtgående träfönster.

Immateriellt värde: F.d. kontorsbyggnad till Olssonska varvet. Användes några år omkring 1950 som lokal för småskolan/lågstadiet kl 1-2.

Nyemåla 13:1

Bostadshus, ca 1850

- Åldersvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Det är viktigt att värna om de karaktärsdrag och detaljer som finns bevarade, såsom skalan, fönstersättningen, naturstensgrunden och skorstenen. Att byta ut betongpannorna mot lertegel, återställa fönstrens ursprungliga utformning (spröjsade, sidohängda, utåtgående träfönster) samt öppna upp den tidigare dörröppningen mot Strandavägen skulle bidra till att återställa stora delar av byggnadens ursprungliga karaktär.

På tomten finns också ett välbevarat uthus samt en bensinmack som tidigare stod uppe vid vägen. Värna om uthusets lockpanel, äldre träfönster och dörrar samt lertegeltak och skorsten.

Immateriellt värde: År 1883 startade handlaren Anders Otto Gottfrid Areskog diversehandel i huset. Han var även aktiv i nykterhetsrörelsen och upplät ett rum på övervåningen till godtemplarföreningens möten. Dennes son, Harald Areskogs, drev senare affären vidare tillsammans med sin syster Elin. Efter Areskogs död övertogs hus och affärsrörelse av köpman Hilding Johansson.

Nyemåla 15:1

Bostadshus, före 1875

- Åldersvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Byggnaden har ett miljöskapande värde, som en av de äldre byggnader som finns kvar längs med Strandavägen. Byggnadens senaste renovering efterliknar dess ursprungliga utseende med locklistpanel, sidohängda träfönster med fasta spröjs och lertegeltak, samt tidsenlig färgsättning. Dock har byggnaden tilläggsisolerats i samband med arbetena, vilket ändrat dess proportioner. Vidare har fasaderna delats av med horisontella, vitmålade bräder vid varje våningsplan, vilket ändrar byggnadens karaktär. Taket har också byggts om och förstorats. På tomten finns ett välbevarat uthus där det är viktigt att värna om träpanelen, trädörrarna och fönstren och skorstenen.

Immateriellt värde: Det finns uppgifter om att huset är en gammal mangårdsbyggnad som flyttades hit från Sandbäckshult. Har huserat en järnaffär.

UNDERLAG OCH KÄLLOR

Nedan följer de viktigaste källorna som använts i framtagandet av denna rapport. Utöver dessa har även Riksantikvarieämbetets material om arkeologi, samt kommunens egna kulturminnesprogram från 2003 använts. Mycket av rapportens innehåll baseras även på fältstudier.

KULTURHISTORISKT ANALYS AV TIMMERNABBEN 1982
År 1982 genomförde Kalmar läns museum en kulturhistorisk analys av Timmernabbens centrala delar. Analysen hade som uttalat syfte att fungera som ett planeringsunderlag. Bebyggelsens framväxt och karaktär analyserades och utifrån analysen avgränsades ett område där dåvarande Byggnadsstadgan § 38 skulle gälla. Det gällande lagrummet (SFS 1981:873, Lag om ändring av byggnadsstadgan 1959:612) stadgade hänsyn vid nybyggnation inom området, samt att byggnader av större värde inte fick förvanskas:

En byggnads yttre skall ges sådan utformning och färg, som stads- eller landskapsbilden fordrar och som är lämplig både för byggnaden som sådan och för en god helhetsverkan. Inom ett bebyggelseområde som utgör en värdefull miljö skall dessutom särskild hänsyn tas till områdets egenart.

En byggnad som är av större värde från historisk, kulturhistorisk eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas vare sig genom arbeten på själva byggnaden eller genom bebyggelse i grannskapet. Om fasta fornlämningar finns särskilda bestämmelser.

Inom det utpekade området pekades inga enskilda fastigheter ut.

SKYDDAD BEBYGGELSE
För sammanlagt fem fastigheter inom området finns skyddsbestämmelser i detaljplaner. I detaljplanen från 1993 avseende Ingemåla 4:2, Ålem 6:2 samt del av Hedersrum 1:1 (akt nr 0861-P70, antagen 1993-09-16) är bostadsfastigheterna Gissemåla 1:29, 1:33 och 1:51 markerade med beteckningen q på plankartan. Enligt planens förklaringstext betyder beteckningen: ”Värdefull miljö. Ändring av en byggnad får inte förvanska dess karaktär eller anpassning till området. Ny bebyggelse skall utformas med särskild hänsyn till omgivande värdefull miljö.” Formellt sett saknades dock skydd mot rivning. Inom fastigheten Gissemåla 1:29 har den ursprungliga huvudbyggnaden under 1990-talet ersatts med en nybyggnad, vilken kommunen vid bygglovgivning ansett vara utformad med hänsyn till miljön.

I detaljplanen från 2017 avseende Gissemåla 1:198 m.fl. (Timmernabbens småbåtshamn) (akt nr 0861-P240, antagen 2017-06-08) har två byggnader försetts med skyddsbestämmelser, markerade med beteckningen q_1 på plankartan. Det gäller korsvirkeshuset inom fastigheten Gissemåla 1:198 och den röda magasinsbyggnaden inom fastigheten Gissemåla 1:225. Bestämmelsen lyder: ”Byggnaden utgör en kulturhistoriskt särskilt värdefull byggnad och får ej rivas, flyttas eller förvanskas. Kulörändringar eller byten av yttertak, fasader, fönster eller ytterdörrar kräver bygglov. Egenskaper som i planbeskrivningen listas under rubrik ”Kulturhistoriska värden” skall respekteras. Byggnaden ska underhållas så att dess särskilda kulturhistoriska värden består (PBL 4 kap 16 § punkt 3). Inga fastigheter inom området är skyddade genom byggnadsminnesförklaring.

FORNLÄMNINGAR
Inom Timmernabben finns flera fornlämningar, två av dessa har beskrivits i rapporten. I delområde A ligger Drakröret som är en förhistorisk gravanläggning, i delområde B ligger en fornlämning i form av stenlabyrinter och gravfält. Kunskapen som ligger bakom kapitlet om fornlämningar hämtats från Riksantikvarieämbetets digitala resurs ”Fornsök”.

KULTURHISTORISK VÄRDERING AV BEBYGGELSE
2002 utgavs handboken ”Kulturhistorisk värdering av bebyggelse” som presenterar ett genomtänkt system för att bedöma, skydda, dokumentera och vårda byggnader och byggnadsmiljöer. Det vardagliga och det representativa ska värnas, lika väl som det exklusiva och unika. Byggnader och deras miljöer är en historisk och hantverksmässig faktabank, och de har bestämda skönhets- och upplevelsevärden. Axel Unnerbäck och Per Lierud är författare.

KULTURMINNESVÅRDSPROGRAM FÖR MÖNSTERÅS KOMMUN
Kulturminnesvårdsprogrammet fastställdes 2003 av kommunfullmäktige. Arbetet utarbetades 1999-2002 av Gunnar Svensson, och beskriver kommunens historia, samt lyfter fram intressanta kulturmiljöer i hela Mönsterås kommun.

ETT SÄRSKILT TACK TILL
Timmernabbens samhällsförening, Ålems hembygdsförening och Stranda hembygdsförening som har bidragit med imateriella värden samt granskat rapporten. Även lokalhistorikern Johan Myrberg, samt entusiasten Göran G Ohlsson och tidigare ordförande i Timmernabbens samhällsförening Gunnar Svensson förtjänar ett omnämnande som genom sina kunskaper om tätortens historia har underlättat arbetet.